

Българин

БРОЙ 3 | 2014 ЦЕНА – 30 Kč

Николай Милчев: Поезията е универсално спасение

Мисия „Аспарухово“

Неповторимият Радичков

180 г. от рождението
на Кузман Шапкарев

До Цариград и назад

Море, пясък... и предсрочни избори

Сдружение „Възраждане“ благодари на всички, които проявиха съпричастност и дариха средства за пострадалите от наводнението в кв. Аспарухово.

Българският културно-просветен клуб в Острава

дари 50 000 крони

Емил Николов, дбн

дари 5000 крони

Инж. Антония Метелкова
и инж. Томаш Метелка, дфн

дариха 2000 крони

Евгения Биденкова и инж. Иван Биденко, кандидат на техн.науки

дариха 1000 крони

Васил и Татяна Самоковлиев

дариха 1000 крони

Инж. Галина Боровичкова

дари 500 крони

Румяна Георгиева, дфн

дари 500 крони

Инж. Петър Попов

дари 300 крони

Мария Захаријева

дари 3000 крони

С направените дарения успяхме да помогнем на Целодневна детска градина „Пиноккио“ и на осем домакинства в кв. Аспарухово

Съботно-неделно училище „Възраждане“

Голямо българско семейство в центъра на Прага

**Прием на деца и ученици
за новата 2014/2015 учебна година:**

- детска градина и предучилищна група,
- начален етап,
- вокално-танцова група „Орфей“.

Контакти:

bagari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес:

Дом на националните общности
„Воцелова“ 3, Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

Учебната програма е съобразена с годишния учебен план на адаптираните учебни програми на МОН по български език и литература за деца на български граждани в чужбина

Скъпи читатели,

Лятото отмина. „Дните есенни вече започнаха“, а с тях дойде и новата учебна година. Затова в настоящия брой на списание „Българи“ отделяме специално място на българските училища, на българските учители и ученици.

Аз самата съм имала и добри, и недотам добри учители, както и такива, за които вече не си спомням. Имала съм обаче и учители, които са били мои спасители. Те присъстват винаги в живота ми, защото духовната връзка с тях не познава граници.

На страниците на списанието ще имате възможност да се срещнете с учителя по български език и литература от 105 СОУ „Атанас Далчев“ Николай Милчев благодарение на интервюто на Леда Аврамова. Ще се докоснете и до творчеството на талантливия поет Николай Милчев чрез стиховете от стихосбирката му „Тънък дъжд“. Наистина е щастие за учениците, когато техните учители са творци. Творящият учител дава на възпитаниците си не само знания, но и крила, с които да полетят в предизвикателството, наречено живот. Голямо е удовлетворението на учителите, когато техните ученици са творчески личности. Есето на талантливата ученичка от 164 гимназия с преподаване на испански език „Мигел де Сервантес“ Дарина Стоянова, което публикуваме, е пример за това. Представяме ви и репортажите от откриването на учебната година в БСОУ „Д-р Петър Берон“ и Съботно-неделното училище „Възраждане“.

За учителя, фолклориста, публициста и за народния будител в Македония Кузман Шапкарев е статията на Красимира Мархалева, написана по повод 180-годишнината от неговото рождение.

Другата основна тема в списанието е тамата за благотворителността, за това колко много съчувстваме на думи и колко щедри сме, когато трябва да помогнем на изпадналите в беда. Много държави от Балканския полуостров бяха засегнати от големи наводнения през пролетта, лятото и есента на тази година.

Българското посолство в Прага организира фотоизложба с цел събиране на средства за пострадали в Босна и Херцеговина. В рубриката „Българската общност“ ви разказваме за вернисажа и ви

запознаваме с авторката на снимките Ваня Дрянкова. В началото на юли сдружение „Възраждане“ инициира събирането на средства за пострадали от наводненията на 19 юни във варненския квартал Аспарухово. За даренията и техният път до пострадали ще получите информация в „Мисия Аспарухово“. Имената и снимките на дарителите ще намерите на стр. 2. Благодарим на всички, които откликнаха на нашия призив за помощ. Снимката на тази страница не е случайна. Чадърът на нея е единствената вещ, останала на едно българско семейство от Аспарухово след потопа на 19 юни. Останало им е обаче и най-ценното – Животът.

Мария Захариева

Ул. „Моряшка“ в кв. Аспарухово месец след наводнението

Съдържание:

Българската общност 4–8

Къде е Босна? | Бих искала да преобразявам хората, които снимам | Овации за Горяна Ленкова | Отново на училище | Училище, здравей!

9–14 Актуално

Мисия „Аспарухово“ | Море, пясък... и предсрочни избори

15–19 Интересно

Погановски манастир | До Цариград и назад

20–31 Култура

Николай Милчев: Поезията е универсално спасение | Нощ на музеите | Библиотека и учебен център в ДНО | 26-ти Международен балетен конкурс | Лятно турне на Васко Василев | Алея на книгата във Варна | „Любовта вече не е на мода, убиха я поетите“ | Героичният Момчил | Паметна плоча на Григор Ленков

32–35 Годишнини

Неповторимият Радичков | 180 г. от рождението на Кузман Шапкарев

36–37 Накратко

На корицата: Николай Милчев. Снимка: личен архив на поета.

„Къде е Босна?“

Н.Пр. Данка Савич, Ваня Дрянкова и Н.Пр. Лъчезар Петков

На 2 юли в Огледалната зала на Посолството на Република България в Прага бе открита фотоизложба на Ваня Дрянкова „Къде е Босна?“ Експозицията включваше 33 фотографии от областта на Мостар. Изложбата бе организирана с благотворителна цел – събиране на средства за засегнатите от наводнения райони в Босна и Херцеговина. Всеки от присъстващите имаше възможност да закупи фотографии от Мостар или да дари средства. Сред присъстващите бяха Н.Пр. г-жа Данка Савич, посланик на Босна и Херцеговина в Чешката република и членове на мисията, посланиците

на Австрия, Белгия, Гърция, Ирландия, Испания, Люксембург, Латвия, Словения, Хърватска, Македония, Молдова, Грузия, Румъния и други, директори на дирекции в чешкото МВНР, представители на българската общност в Чехия, на академичните и културни среди.

Изложбата откри извънредният и пълномощен посланик на България в Чехия Лъчезар Петков, който говори за големите наводнения, сполетели Босна и Херцеговина, Сърбия, Хърватия, а впоследствие и България. Сподели, че заедно с колежката си Горяна Ленкова са решили да поканят фотографката Ваня Дрянко-

ва да направи тази благотворителна изложба.

„Това е моята първа изложба“, каза Ваня Дрянкова. „Аз съм от България, моят мъж е от Босна, срещнахме се в Гърция и сега живеем в Прага. Някои от фотографиите ми са правени в Мостар, други са от пчелина на свежъра ми в околността на Мостар. Тези снимки имат своя лична история.“

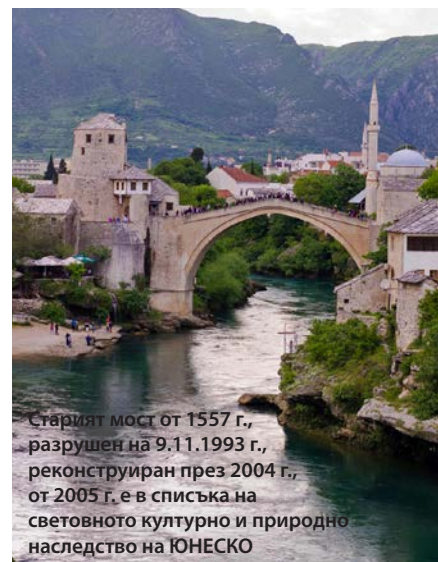
Извънредният и пълномощен посланик на Босна и Херцеговина в Чехия Данка Савич благодари на посланик Петков за иниципирането и организирането на благотворителната изложба, на Ваня Дрянкова за прекрасните фотографии и на всич-

Поглед към изложбата

„Живот от руините“ – от всички разрушени сгради в града никнеха цветя

Старият мост от 1557 г., разрушен на 9.11.1993 г., реконструиран през 2004 г., от 2005 г. е в списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО

ки присъстващи, уважили събитието. Тя каза, че по време на наводнението в нейната родина са пострадали над 1 млн. души, от които половин милион са останали без домове. Посланик Савич подчерта, че Босна и Херцеговина не може да се справи

без международна помощ с тежката ситуация и затова през юли Европейският съюз свиква в Брюксел международна дарителска конференция по повод опустошителните наводнения в Босна и Херцеговина и Сърбия.

Събраните от благотворителната изложба средства бяха преведени на специално откритата за целта сметка към Посолството на Босна и Херцеговина.

Мария Захариева

Бих искала да преобразявам хората, които снимам

Ваня Дрянкова е родена в Карлово, но се чувства гражданин на света. Живее последователно в Карлово, В.Търново, о. Миконос в Гърция, София и Прага. Омъжена е. Има две дъщери. Нейното хоби е фотографията.

Ваня, как възникна идеята за твоята благотворителна изложба „Къде е Босна?“ в Посолството на България в Прага?

Съботите на миналата учебна година водех децата си в Съботно-неделното училище „Възраждане“. Там се запознах с изключително интересни и приятни хора, между които и Горяна Ленкова от Българското посолство. Докато децата учеха, с някои родители намерихме сходни възгледи и интереси и прекарвахме часове наред заедно, дори и след училището. Днес вече мога да ги нарека приятели!

След Великденската ваканция, през която посетихме родителите на съпруга ми в Мостар, показах снимките оттам на приятелите си. След по-малко от седмица Горяна ми се обади и ми предложи да направим изложба. В същия период станаха и наводненията в Босна и Сърбия, и решихме изложбата да бъде с благотворителна цел. Всичко това беше много сърдечно прието от посланик Лъчезар Петков.

Откога всъщност се занимаваш с фотография?

Откакто станах майка. През същия период започнах да се развиват и социалните мрежи. Искаше ми се снимките на моите деца да са най-хубавите. Е, за да правиш нещо добре, трябва да почетеш, да понаучиш. Интернет е страхотен извор. И на знание. Фотографски курс не съм посещавала, но съм била на виртуални лекции по целия свят. Все още

Ваня Дрянкова с посетители на изложбата

се определям като аматьор, понеже снимам само за удоволствие. Надявам се скоро да имам клиенти (освен приятелите), за да мога да се впиша в графата професионалист.

Какво обичаш да снимаш?

Харесва ми да снимам хора, да правя портрети. Мечтая за бяло, просторно и светло студио, в което клиентите да се разкрасяват, да се снимат и да си тръгват уверени, че са красиви! Харесвам и уличната фотография – мига, спонтанното, детайла, старите хора, които никога няма да влязат в студио, но са се наконтили като за снимка. Харесва ми да търся красота дори в разрушенията на Мостар.

Как попадна в Чехия?

По повод изложбата реших, че трябва да се науча как се прави уебсайт и да си направя такъв. Трябваше да има колонка „За мен“ и реших, че

първо – съм майка и второ-гражданин на света.

В Чехия живеем от 5 години, заради работата на мъжа ми. Преди това -2 години в София и 10 години на о. Миконос (страхотно туристическо място за млади хора, но не и за семейни с деца).

Прага с всяка изминала година ме „печели“ все повече. Освен архитектурата, парковете, чистотата, реда(!), харесвам и страстта на чехите към спорта. Заразихме се и ние семейно, и опитваме от всичко – колела, кънки, тенис, ски, дори и за гъби ходихме.

Пътувала съм почти в цяла Европа, с изключение на Скандинавските страни. Засега сме тук, но се „виждам“ един ден пенсионер някъде в Норвегия или Швеция – как стоя до камината и чета приказки на внуците си.

Въпросите зададе: Мария Захариева

Овации за Горяна Ленкова

Горяна Ленкова

Горяна Ленкова беше дипломат в Посолството на Република България в Чешката република от 1 юли 2011 г. до 30 юни 2014 г., като почти година и половина бе и временно управляващ Българското посолство в Прага. Със способността си да предразполага хората, с дипломатичните си умения, с вродената си деликатност и финес, тя успя „да излекува“ дългогодишно наслояваната апатия на българската общност в Чехия към дипломатическите служители. Умението ѝ да изслушва с търпение и разбиране, да разговаря тактично, вродената ѝ интуиция, способността ѝ бързо да се ориентира в различни ситуации и да дава точна преценка, ѝ спечелиха доверието на хората. По време на целия си мандат Горяна Ленкова работи за утвърждаване на положителния образ на България и съдейства всячески на българската общност в Чехия.

Дълги години залите на Българското посолство в Прага бяха затворени за съвместни културни мероприятия с организации на българската общност в Чехия. В периода, през който беше временно управляващ, г-жа Ленкова отвори широко вратите на Посолството ни в Прага за българската общност и инициира редица мероприятия – концерти, литературни срещи, изложби, лекции, благотворителни базари и др., в които участваха широката чешка общественост, представители на дипломатическия

корпус и на българската общност.

Благодарение на Горяна Ленкова стана възможно провеждането на десетото издание на концерта „Млади таланти“, организиран от сдружение „Възраждане“ в Огледалната зала на Посолството, както и концертът, посветен на Панчо Владигеров, организиран от Българската културно-просветна организация „Св. св. Кирил и Методий“. В качеството си на временно управляващ

тя оказва логистично съдействие на сдружение „Възраждане“ при провеждането на 5-то издание на фестивала „Аз съм българче“, в който участваха представители на ДАБЧ, на МОН и на Национален дарителски фонд „13 века България“, както и българи от Холандия, Германия, Унгария, Испания и Чехия.

Като Трети секретар в Посолството г-жа Горяна Ленкова редовно посещаваше нашите мероприятия, свързани с националните и традиционни български празници, с Дните на българската култура, както и със Съботно-неделното училище на сдружение „Възраждане“, като ни оказваше всеотдайна подкрепа.

Голям е нейният принос за сплотяването на българската общност в Прага, Острава и Бърно. Отношенията ѝ с българските сдружения в Чешката република бяха изградени на базата на пълно доверие и разбирателство.

За мандата ѝ в Прага бе от голямо значение това, че перфектно владее чешки език и познава отлично културата, психологията и традициите на чешкия народ. Със своето обаяние, креативност, деловитост, аналитичност и отлични комуникационни способности тя успя да привлече редица представители на българската и чешката интелигенция, политици и дипломати.

Две събития имаха най-голям отзвук в многостранната ѝ дейност.

Първото от тях бе отбелязването на 70-та годишнина от спасяването на българските евреи през 2013 г., когато Посолството, в сътрудничество с Държавния културен институт, организира представяне на изложбата „Силата на гражданското общество. Съдбата на евреите в България“, както и концерт класическа музика в Йерусалимската синагога в Прага, и прожекция на филма „След края на света“ в салона на Еврейската общност в Прага.

1150-та годишнина от Великоморавската мисия на Св. св. Кирил и Методий бе втората значима годишнина, която бе отбелязана с няколко културни събития. През май 2013 г. бе официалното откриване на изложбата „Старобългарският ръкопис Codex Suprasliensis (Супрасълски сборник) от X век в контекста на византийско-славянските взаимоотношения“ в Академията на науките на ЧР в Прага с участие на вицепрезидента Маргарита Попова. Изложбата бе представена и в Микулчице, Южна Моравия. Друго важно мероприятие бе IV-та Международна чешко-южнославянска конференция „Преподаването на южнославянски езици и литератури в днешна Европа“, организирана от Масариковия университет в Бърно под патронажа на българския вицепрезидент г-жа Маргарита Попова и на декана на Философския факултет на Университета проф. д-р Йозеф Кроб. В Посолството на Република България бе експонирана и изложбата „Светлината на буквите“.

Тези събития допринесоха за утвърждаване авторитета на България в Чехия и задълбочаване на българо-чешките научни и културни връзки. Освен че притежава безспорни качества на дипломат, г-жа Горяна Ленкова бе и истински културен посланик. Мандатът ѝ в Прага постави началото на един нов етап, през който Посолството на Република България в Чехия се превърна в притегателен център както за широката чешка общественост, така и за българската общност в Чехия.

Мария Захариева

Отново на училище

На 20-ти септември 2014 г. Съботно-неделното училище „Възраждане“ отново отвори врати за българските деца в Прага, за техните родители и учители, които макар и далеч от България, пазят в сърцата си родния език и култура.

По традиция новата учебна година започна първата събота след 15 септември в Дома на националните общности в центъра на Прага. Въпреки натоварената си програма през седмицата ученици, родители и учители прекрачват прага на училището всяка събота, обединени от любовта си към българския език, фолклор и традиции. Училището функционира благодарение на под-

крепата и постоянството на родителите, любознателността и упорството на учениците и всеотдайността на учителите.

Първият учебен ден винаги е съпроводен с много вълнения, хубави емоции, цветя и музика, както и с дългоочаквани срещи със стари и нови приятели. Музикален поздрав към всички присъстващи отправиха малките солистки на вокална група „Орфей“ Оля, Дара и Надя. След официалното откриване учениците и учителите се отправиха към класните стаи, а родителите бяха ангажирани с дооформянето на документите. Бе прочетено и приветствието на министъра на образованието

Училище
Детенце хубаво,
пиленце любово!
Къде под мишница
с таз малка книжица?
Отивам, бабичко,
макар и слабичко,
книга да се уча,
добро да сполуча.
Иван Вазов

и науката доц. Румяна Коларова във връзка с първия учебен ден. Накрая всички се разделихме с пожелание за успешна и ползотворна учебна година!

Съботно-неделното училище „Възраждане“ е създадено през 2002 г. към гражданско сдружение „Възраждане“ за деца от български произход, които посещават чешки училища и детски градини. Първите учители в училището са Д. Михайлова, Л. Владимирова и С. Давидова. Отначало занятията се провеждат всяка събота в БСОУ „Д-р Петър Берон“. От 2007 г. училището се помещава в Дома на националните общности, където има добра материална база. Обучението се води по одобрените от Министерството на образованието и науката адаптирани учебни програми за децата от българските общности в чужбина. Учениците от училището участват активно в честването на националните и традиционни български празници, които сдружение „Възраждане“ организира в Дома на националните общности.

(М.З.)

Училище, здравей!

„15-ти е, и пак септември!“

Ден празничен, благословен, който поставя едно ново начало, изпълнено с надежди и мечти, с добротворство и любов към науката. Той носи настроение, сияйни усмивки и трепети, защото е най-вълнуващият ден за българското училище. Ден, в който се прекланяме пред духовното огнище на българина – неизчерпаем източник на познания, сила и авторитет.

Днес БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага отново отваря широко врати, за да посрещне своите нетърпеливи малки и големи ученици, техните учители и всички, които изпращат с благопожелание за успех своите деца. Усмивки, глъч, припряност, боязън, любопитство, радост, сълзи – един невероятен калейдоскоп от емоции в празничния ден! И цветя, много цветя!

Националният химн на Р България поставя тържественото начало на първия учебен ден. Гости на празника са: г-жа Галя Димитрова – завеждащ Консулска служба към Посолството на Р България, г-жа Галина Тодорова – директор на Българския културен институт, г-н Кирил Беровски – председател на Българската културно-просветна

организация, г-жа Ивана Сръбкова – българист и преводач, г-н Петър Попов-представител на българската общност в Прага, представители на българските сдружения и организации, родители, бивши ученици.

Директорът на училището, г-жа Мими Михайлова, открива новата учебна година и с мъдри и топли приветствени слова се обръща към ученици, учители и родители. Сърдечните думи, отправени към първокласниците, предизвикват вълнение. И всички стават част от едно мило и приятно тържество на музика и поезия. Ученици изпълняват любими песни и стихове, откроява се звънкият глас на първокласничката Ванеса, рецитирайки първото научено наизуст стихотворение. За тях, малките първокласници, днес денят е специален, по-слънчев, по-ведър. Днес те за първи път чуват меденото гласче на училищния звънец, с доверие подават ръка на своята

учителка – г-жа Емилия Пейчева, за да се втурнат заедно в необятните светове на познанието, да търсят новото, интересното, красивото. По стар български обичай – със здравец, с плисната от бакърено менче вода, с хляб и сол и с ключа на знанието, който отключва царствените врати на науката, първокласниците, последвани от цялото „весело ято“, минават под пъстрия цветен венец и прекрачват прага на родното училище.

Нека да вървят с вяра в душите, да гледат своите учители с надежда, защото от тях ще приемат знанието, силата, волята на духа, които българското училище може да даде.

Нека 15-ти септември – денят, който всяка година събира в едно безгрижието на младостта и опита на мъдростта, остане най-вълнуващ, най-светъл, най-вдъхновяващ, защото всичко започва от знанието!

Честит първи учебен ден!

Снежана Таскова

Снимки: архив на БСОУ „Д-р П. Берон“

Мисия „Аспарухово“

Събиране на помощи

13 души загубиха живота си във водния ад на 19 юни във варненския квартал „Аспарухово“, много семейства останаха без жилища. Няколко дни след бедствието, гледайки кадри от наводнението, ми хрумна идеята да съберем пари за нашите пострадали сънародници. Първо се обадох на Сирма Зидаро-Коунова – председател на Българския културен клуб в Острава, защото знаех, че българите от Острава вече са правили дарения след наводненията в община Елин Пелин и с. Бесер. После изпратихме имейли със зов за помощ, публикувахме призив в списание „Българи“ и във Фейсбук. Отзоваха се няколко българи от Прага, които изпратиха една пета от общата сума. По-голямата част от средствата – 50 000 чешки крони – дари Българският клуб от Острава. Обсъждахме дълго как да направим дарението и стигнахме до извода, че е най-добре събраните средства да не се изпращат на общи сметки – защото не знаем кой, къде и кога ще ги

получи и дали ще стигнат до пострадалите, а да се предадат директно в кметството на „Аспарухово“.

В кметството

Тъй като съм от Варна, можех да предам парите само няколко дни, след като бяха събрани. В края на юли се обадох в кметството на „Аспарухово“ и си уговорих среща с кмета Йордан Николов.

Той одобри решението ни да помогнем на конкретни хора и каза, че има направени списъци, които мога да получа след попълване на съответния формуляр. Запозна ме с Лилия Станчева, която отговаря за връзките с обществеността в кметството и тя ми даде по-пълна информация. Получих дълъг списък, в който фигурираха хора от различни улици. В него пишеше кой от какво се нуждае. Получих и друг списък – също с нуждаещи се хора. Четях ту единия, ту другия списък и се чудех кои от стотиците пострадали да избира и как да се ориентирам. Държах обаче семействата, на

които ще помагаме, да имат законно построени къщи.

Свързах се с Манол и Звездомира от групата във Фейсбук „Да помогнем на Аспарухово“ и те ми дадоха необходимата информация. Звездомира дори мина на предварителен оглед. Помогна ми да намеря и семейство Тодорови, които бях видяла по Нова телевизия.

„Аспарухово“ месец след пороя

Попаднах в „Аспарухово“ 40 дни след голямото наводнение. Макар и да съм от Варна, бях ходила един-два пъти в този южен квартал. Това лято обаче се наложи да го посещавам често.

Минахме по улица „Моряшка“ – една от най-пострадалите улици. Снимах полуразрушени къщи, останки от къщи, огромни количества засъхнала кал, разрушени мостове, унищожен и покрит с кал автомобил. Няколко души оправяха покрива на една къща, а малко по-нагоре се виждаше пооредялата гора, пред която спокойно пасяха няколко кози.

Наводнените къщи

Седмица по-късно се срещнах с пострадалите от ул. „Кирил и Методий“.

Много ми помогна брат ми Ивайло, който обикаляше с мен магазините във Варна, за да избираме и купуваме хладилници, маси и столове, пералня, бойлер, спално бельо, килими, покривки, посуда и др. После с колата му пренасяхме някои от покупките на пострадалите. Влизаме в къщите им, питахме ги от какво имат нужда, а те ни разказваха как водата изведнъж е нахлула и заляла приземните етажи, как хората се спасявали, качвайки се на горните етажи.

Първо откарахме комплекта с маса и столове на семейството на Атанаска. Тяхната къща е на няколко етажа, засегнат е най-много приземният етаж, където са кухнята и трапезарията. Пералнята и хладилникът, след като изсъхнали,

проработили, но някои от мебелите са напълно унищожени.

Невяна показва съсипаната си къща. Не им е останало почти нищо, но не се оплаква. После ме заведе в кварталния мебелен магазин, където поръчахме още два комплекта маси със столове. Там собственичката ни разказа как мъжът ѝ, който притискал вратата по време на наводнението, успял да извика само: „Бягай на горния етаж“. Веднага след това водната стихия нахлула и унищожила всичко – мебели, документи, компютър. Почти нищо не останало. Но нали хората са живи!

Невянка сподели как отначало не ѝ дали помощи, защото нямала лични документи. Затова пък на роми, които записвали и роднините си от „Владиславово“ като пострадали, давали. Освен това живущи на осмите етажи получавали същите помощи, като тези, от приземните етажи. И призна, че в този момент е изпитала огорчение.

Антония ми показва къщата на семейството си и тази на сестра си, които бяха потънали в мухъл, стаите бяха празни, а вратите зееха. Навън в двора също мирише на плесен.

Появи се и пострадалият Кирил. Той не е многословен, не се оплаква, идва да подпише само договора за дарение.

Запознах се и с още една жена, която се казва Невяна. Тя чакаше решение от София и все още не знаеше дали ще може да живее в къщата си.

Беше се преместила при дъщеря си. Къщата на семейството на Манол е празна. Той живее на квартира, а родителите му са в друга. „В момента правим цялостен ремонт. Вече получихме много помощи – храна, дрехи, печка, хладилник. От какво имаме нужда – трудно ми е да кажа, но може би от домашен текстил, чаршафи, посуда.“ „Виждате ли го този чадър? Само това ни остана след наводнението“, казва един млад мъж. „Нямаме вече къща“.

Целодневна детска градина „Пинокио“

Много съм благодарна на кмета на „Аспарухово“ Йордан Николов, който ми разказа за пострадалите детски градини и ме свърза с директорката на детска градина „Пинокио“, г-жа Теменужка Иванова. Няколко часа по-късно вече бях в детската градина. С изрисуваните по стените си приказни герои тя ме върна в детството. Атмосферата в „Пинокио“ е много приятна и жизнерадостна и аз много се радвам, че чрез даренията успяхме да помогнем по някакъв начин на 230-те деца, които посещават градината. Директорката ми каза, че „Пинокио“ съществува от 1950 г. и се състои от две сгради – централна и филиал. Обясни ми, че с щетите в централната част вече са се справили, но имат големи проблеми с другата сграда, която е била по-силно засегната, наводнен е напълно

приземният етаж и там имат нужда от 500-литров бойлер с две серпентини. Г-жа Иванова ме заведе до филиала, който се намира съвсем близо до централната част, и има същия голям и хубав двор-градина. Тя си спомни за онзи късен следобед на 19 юни, когато предали децата на родителите им и малко след това започнало наводнението. На следващия ден в близост до двете сгради се образувала автоморга – приливните вълни довели част от колите, унищожени от пороя. Макар че поводът за срещата ни не беше от най-радостните, аз бях щастлива да се запозная с тази директорка, защото тя с голяма любов говореше за децата и за целия здружен колектив. Не се оплакваше, беше благодарна за помощта, която получава. Няколко дни по-късно, след като се свързах със Сирма Зидаро и й разказах от какво се нуждае детската градина, купих с нейно съгласие необходимия бойлер в Елдом и той бе транспортиран и инсталиран във филиала на ЦИГ „Пинокио“. Там децата вече имат топла вода, благодарение на Българския културен клуб в Острава.

Доброволци и дарители

Квартал „Аспарухово“ бе почистен и възстановен с усилията на доброволци веднага след наводнението. Хиляди хора от различни райони на България се бяха стекли в южната част на Варна, за да ринат, чистят

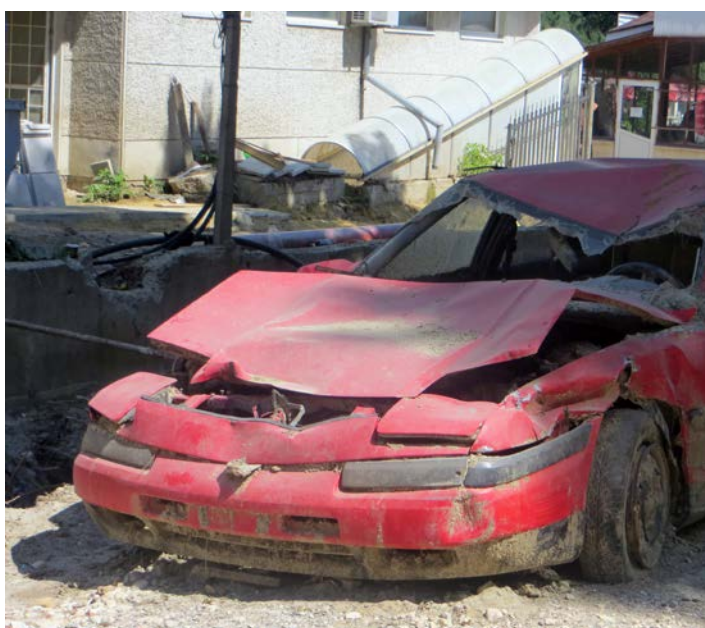
и дезинфекцират. Те показаха, че са много по-организирани и по-съпричастни към нещастията на пострадалите от някои институции. Други наши сънародници, които не можеха да се включат като доброволци, изпращаха помощи, дарения, есемеси. В дарителската кампания се включиха и Българският културен клуб от Острава, и сдружение „Възраждане“ от Прага, като събраха помощи в размер на 4 400 лева, с които помогнаха на общо осем домакинства и на ЦИГ „Пинокио“. За преодоляване на последствията от бедствията в „Аспарухово“ и на територията на община Варна обаче ще са необходими 27 милиона лева.

Мария Захариева

Паметник – „Символ на доброволци-те“ бе открит в кв. Аспарухово в Деняна Варна – 15 август.

Снимки: Мария Захариева

Море, пясък... и предсрочни избори

(Летен имейл от България)

Беше ясно от самото начало, че ще ми трябва една хубава почивка на море. В същото време бях обещал на Мария Захариева да напиша „нещо за България“ и да го пратя с имейл в Прага. Обаче, тъй като бях на морето с едно малко момиченце, нямаше никакво свободно време през деня, когато то плуваше или играеше във водата, а вечер бях толкова уморен от слънцето, вълните и всичко останало, че щом сложех лаптопа пред очите си, клепачите ми натежаваха и веднага ми ставаше ясно, че единственото, което съм в състояние да правя, е да спя. Така, че порядъчно закъснях с написването на онова, което бях обещал да напиша и едва през деня намирах време – и най-вече сили – да започна да го правя. /Докато пиша това, момиченцето с което съм тук, за първи път от доста време насам си играе спокойно в пясъка на плажа до дюните в Слънчев бряг. Морето до нас е бурно, повърхността му набраздена от вълни, а вятърът гони малки облаци от небето над него, към онази част от хоризонта, която е вече синя и чиста. Самият аз съм седнал на няколко метра от вълните и пиша на една ученическа тетрадка с полета – явно предназначена за първолаци или във всеки случай за деца, които пишат домашни работи или контролни с дати и прочие подобни неща. Ту

приляквам, ту полягвам, т.е. сменям позицията си, като слагам тетрадката на краката си или върху пясъка – та затова и онова, което пиша може би ще бъде в някакъв смисъл повлияно от всичко това – да се надявам, в най-добрия смисъл на думата. /Може би е хубаво, че стана дума за морето, времето и прочее, защото онова, което ми се иска да кажа, е доста субективно, лично и тъй да се каже – въпрос на лична позиция, а това винаги малко уморява, така че наличието на слънце, небе и море малко би поразведрило нещата, нали? Но – време е да започна със своя разказ за впечатленията ми от онова, което видях, чух и разбрах за българските ни работи през последния месец и половина, откакто се върнах в родината. Най-напред – какви са

най-общите ми впечатления

– а те са, че навсякъде, във всичко, като че се усеща някаква умора, обезвереност. Тя се подхранва от това, че всичко изглежда някак овехтяло, неподдържащо, бедно – и тук бих сложил малко емоция – тъжно. Улиците, сградите, покривите на къщите, автомобилите, хората – сякаш излъчват тази умора, бедност, занемареност, тази безнадеждност и тъга. Все едно си дошъл в някое

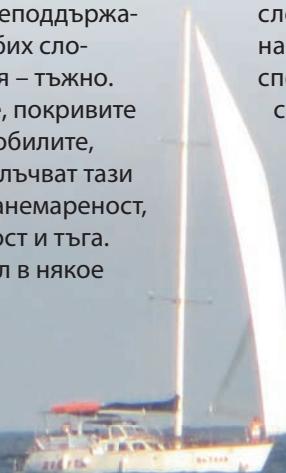
пропадащо, отдалечено на края на света място, където няма радост и надежда, няма оптимизъм и веселие, напротив, всичко е тъжно, пусто и неприятно.

Да, това бяха и все още не са се изличили от паметта ми първите впечатления от България, разбира се, като цяло, най-общо, а в същото време има изключения от това – прекрасни кътчета, дворове, улички, села и махали, курорти – и разбира се, прекрасната ни природа навсякъде – където всичко е чудесно. Но това са изключения, които контрастират с ПРЕОБЛАДАВАЩАТА негативна оценка, която бих дал като цяло на страната ни в момента.

/После ще споделя какво мисля за причините, довели до всичко това, както и за възможните, според мен изходи от тази ситуация, като за ваше успокоение, бих казал само – такива според мен има. /Но да се върна на впечатленията си от България.

Политическата ситуация

след падането на правителството на Орешарски изглежда привидно спокойна. Служебното правителство, макар и критикувано най-вече от проруски ориентираната левица, която то смени от власт – тя пролива горчиви сълзи след всяко негово решение или кадрова промяна; все пак

това правителство с новия си стил на работа, дължащ се както на характера на новия търпелив и спокоен премиер, така и на усещането, че с него се е възцарила справедливостта, която преди малко повече от една година беше насилствено нарушена, а с това усещане се възвърна и част от надеждата, че все пак, като че има светлина в тунела, в който сме се озовали. И всичко това в някаква степен доведе до умиротворяване на напрежението сред хората. Но затишието по всяка вероятност е временно, най-вече заради августовската ваканция и скоро, през септември, битките ще се разгорят с нова сила. Обидно е, но като че целият политически живот на България е в зависимост от един енергиен проект, така нареченият, кой знае защо:

„Южен поток“

Обидно, защото не може цяла една държава да определя „дневния си ред“ според интересите и волята на ДРУГА държава и да нарича себе си независима, не е ли така?

Всъщност, по моя преценка, именно „Ю. П.“ беше причина за падането на правителството на Орешарски, а не резултатите от изборите за Европарламента, при които управляващата тройна коалиция загуби категорично от опозиционната партия ГЕРБ. И именно „Ю. П.“ е отговор на въпроса „Кой назначи Делян Пеевски?“ и изобщо защо така се случи всичко в България от зимата на 2013 година. Аз всъщност мисля, че „Ю. П.“ назначи не само Делян Пеевски, но и цялото правителство на Орешарски, че „Ю.П.“ също така и управляваше през последна година в България и, че „Ю. П.“ – чийто строеж беше спрял от това правителство, побърза да го сваля, с надеждата в най-скоро време да го замени с ново, марионетно на „Ю. П.“ правителство, което всемогъщият „Ю. П.“ да сформира след предстоящите предсрочни избори. Сещам се за нещо любопитно. Че има една държава в Южна Америка, която се нарича Панама. Там преди повече от сто години бил построен Панамският канал, който свързва Атлантическия и Тихия океан. Този канал в продължение на цял век определял живота на държавата

Панама до такава степен, че в известен смисъл тя престанала да бъде нормална държава и се превърнала в нещо като канална администрация, поддържаща съоръжението от изключителна важност за света, обезличавайки се напълно като държава. /Сега, предполагам, положението там, в Панама, се е променило – към по-добро, надявам се./

Понякога съвпадението на думите съвпада гротескно с техния смисъл и значение. И може да ви прозвучи, признавам малко нагласено, но съгласете се, че е факт – на практика „Южен поток“ превърна България в нещо като Южноамериканска държава, с което не искам да обиждам прекрасните южноамерикански държави, разбира се. Е, той не е чак толкова важен за Европа, колкото Панамският канал за Америка, но, за България той се оказа достатъчно важен, че да диктува безапелационно политическия ни живот и да превърне 14 вековната ни държава в смешна бананова, пардон, газова република. В карикатурна, балканска Панама. Но – кой знае дали съм прав – това са си мои догадки, размишления случайни...

Странна, макар и това да не е нещо ново, е

ситуацията извън българската политика:

Във всички медии се появяват до болка познати лица, наричащи себе си „интелектуалци“, които по стар навик са се хванали здраво за кокала на българската „култура“ – източно или западно ориентирани фондации, министерство на културата /ех, тази култура!/, влиятелни, „независими“ медии – вестници, списания, телевизии, банки и „филантропи“ от всякакъв биологичен вид и род, „влиятелни личности“, произлизащи от тъмните времена на комунистическия режим с необяснимо здрави връзки едно-временно с всички разновидности на „хайлайфа“ – номенклатурите на прехода, гъмжилото от партии и НПО /неправителствените организации/, посолства и т.н. Накратко – всеобща зависимост на всички от всички, липса на индивидуализъм и свобода да твориш в най-общия смисъл на думата, в резултат на което се поощряват и оцеляват като „творци“ хора със съмнителни качества и умения, но

за сметка на това добре промотирани себе си с помощта на хитроумни трикове и безгръбначно поведение. За съжаление тяхната дейност е безполезна за България, защото въпреки шумната си медийна реклама, не е градивна – каквото е всяко истинско творчество.

В икономиката и бизнеса

на България също всичко изглежда замряло – стагнация, безработица, масова емиграция и изтичане на млади хора и „мозъци“ в чужбина, остаряване на населението – това са част от нещата, с които никое от последните правителства не успя да се справи...

Какво следва от всичко това?

В състояние ли е българският народ да успее да преодолее предизвикателствата и да възстанови държавата си? Или както някои предричат, България ще изчезне, ще се стопи във все по-космополитизиращия се свят? Ще се откъсне ли от Европа и ще се ориентира ли към Евразия – тази измишльотина на руската империя?

Това е основният въпрос, който ме вълнува, да си призная и то не от вчера, но на който не мога за съжаление да дам безусловен отговор. Първото условие, от което зависи оцеляването ни като народ и държава, според мен зависи от резултата от една по-голяма битка, която не е само наша – това е борбата на Европа и света с империалистическия режим на Путин. Защото, всичко, което се случва в България през последните 70 години, и в много голяма степен и през последните 25 от тях, е в резултат на зависимостта на България от Русия, от намесата на Русия в българската политика, икономика, медии и култура и невъзможността ние, българите, сами да се избавим от това. Не защото не сме достатъчно борбени, смели и т.н., а защото в България има толкова добре изградени и вплетени в българския живот структури, толкова силни и многобройни, добре организирани и подпомагани от руската държава по всякакъв начин, че просто няма, а и самите тези структури не позволяват да се изгради такава организация, пар-

тия, която да е в състояние да им устои. Ето защо, само една победа на демократичния свят над Путиновия режим и превръщането на Русия в демократична държава би ни дало шанс да се преборим със силното влияние на тази държава у нас.

Някои от вас, може би ще ме обвинят, че се изказвам като „русофоб“. Не, нищо подобно. Русия и руснаците са ми били винаги безкрайно симпатични и аз изпитвам най-искрени чувства на уважение и дори обич към толкова много от тях – борци за свобода, справедливост и демокрация руснаци, писатели, учени и прочее руски хора с принос към световната култура и цивилизация. Но, когато става дума за национални интереси, трябва да бъдем прагматици и реалисти. И, разбира се, трябва да поставяме интересите на България преди тези на която и да е друга страна и народ, ако искаме да продължаваме да наричаме себе си българи.

И накрая – или ПОЧТИ накрая, въпреки всичко онова, което се говори и пише за България, както и това, което току-що сам написах, колкото и странно да звучи, на мен ми е добре тук. Радвам се на всичко българско, което ме заобикаля – българските храни и плодове, морето, земята, пясъка... на който лежа и сега, всичко това ми носи някаква необяснима наслада...

Пост скриптум

Исках да напиша нещо като анализ на ситуацията, най-общо казано в България. Нещо свързано с предстоящите избори, с оставката на Орешарски. Не знам, дали това, което написах дотук отговаря в някаква степен на определението за „анализ“ и дали изобщо писател като мен е в състояние да прави политически анализи или неизбежно ги превръща в нещо друго, литературно и лично. Аз /все пак/ си мислех, че е анализ, но и си казвах: „Защо пиша всичко това? Каква полза от това?“ И веднага ми ставаше безинтересно да продължавам – и просто спирах. Може би причината беше в това, че се сещах за толкова много „анализатори“, „социолози“, журналисти и всезнайковци, които имат мнение за всички теми и събития в България, че все ми се струваше, че каквото и да напиша, ще е някакъв вид повторение на нечия позиция. И тъй като хич не ми се иска да се повтарям, от мен май не би могло да излезе добър анализатор. Все пак, бих могъл да ви разкажа за някои неща, които видях тук напоследък – в България и тук на морето, в Слънчев бряг, могат да се видят толкова прекрасни неща, каквито според мен могат да се видят и навсякъде другаде по света. Да се разбере, че всички хора от всички държави по света са наистина братя и сестри, че обичат

и се нуждаят от мир и любов... Да ви разкажа, например, как снощи, под прозореца ми една майка на малко дете с увреждания, което не можеше и да ходи – го качи на един фойтон и започна да му прави снимки за спомен с апарата си, а кочияшът започна да позира за снимките, а после сам взе апарата и също направи няколко снимки на майката и детенцето; преди това пък в ресторанта, в който вечеряхме, една компания поляци – поръча на музиканта да изсвири „Войникът на съдбата“ и една двойка от компанията – мъж и жена на средна възраст с две деца, които в същото време си играеха с моята дъщеря на площадката пред ресторанта – се прегърнаха и затанцуваха, а после жената целуна мъжа в устата... Тук на морето, в един курорт като Слънчев бряг, могат да се видят много прекрасни неща и според мен такива могат да се видят и на всякъде другаде по света...

В крайна сметка, защо пиша всичко това? Мисля си, че хората, че вие, всъщност сами усещате, знаете всичко онова, което току-що ви казах, как стоят нещата, че сте се наслушали на анализи и коментари и че ви се повръща от социологически проучвания, че някой все се опитва да ви манипулира, да ви продава какво ли не – и с цялата тази реклама и внушения, вие нямате нужда от нови и нови анализи, напротив, искате да си починете и да откриете сами онова, от което имате нужда... и надежда.

Какво следва от всичко това? Какъв е смисълът на това, което си написал за България, Слънчев бряг, туристите, красивите неща в живота... и България, изборите?

Ами, според мен, има смисъл – защото ако в главите ви, заедно с проповедите на социолозите, обещанията на политиките или безразличието – има и нещо като мисъл за нещо по-добро, като някакъв пример за нещо прекрасно – тогава ще ви стане всичко малко по-поносимо и леко – и по-забавно, разбира се.

А ако нещо им липсва на едни предсрочни избори, това е именно усещането за забавност, нали?

Стефан Кисъев

Погановският манастир

Погановският манастир се намира на територията на Република Сърбия, на около 20 км от българо-сръбската граница и близо до гр. Цариброд. Светата обител е разположена сред изключително живописна местност – обградена е от всички страни с отвесни скални стени, в чието подножие тече буйната река Ерма.

История на манастира

В края на 14 век Погановският манастир се намира в пределите на Кюстендилското деспотство, което по това време се управлявало от деспот Константин. Той бил женен за дъщерята на цар Иван Александър – Кера Тамара, и от нея имал дъщеря Елена, която в 1393 година се омъжила за византийския император. Тъкмо по това време турците напредвали на запад и постепенно редица балкански владетели станали техни васали. Деспот Константин бил един от тях – бил принуден да се бие с турците срещу християните. Семейството му решило да построи манастир, с което да изкупи принудителната измяна. Светата обител е основана през 1392 г., т. е. две години преди смъртта на Константин през 1394 г. по време на сражение и е кръстена на името на Св. Иван Богослов, но поради размирните времена е останала nedovършена. За съжаление няма запазени други сведения за тази епоха. Изглежда манастирът остава незасегнат от османското нашествие, понеже черквата и жилищните сгради оцеляват, но монасите го изоставят и той остава дълго време запустял. Един век по-късно в светата обител отново се заселват монаси, които се заемат с обновяването и украсата на черквата. От запазен стар надпис става ясно, че през 1500 г. Погановският манастир е възстановен и изографисан от неизвестен български иконописец. Затова има предположения, че по това

време светата обител се е намирала под закрилата на потомци на стар и знатен български род, който е дал пари за възстановяването и изографисването на черквата. През 16 и 17 в. в манастира продължава да се развива книжовна и просветна дейност, преписвали се богослужебни книги за близките черкви.

Манастирският комплекс

Манастирската църква се издига в средата на красиво поддържан двор и се отличава с оригинални архитектурни форми. Източната част представлява същинската църква, с тесни и високи прозорци. До църквата е високата и просторна нартика с четириъгълна кула, а на запад е предверието с дървени колони. Самата църква е еднокорабна, с четири здрави свода. Около резбования иконостас са разположени големите иконостасни икони, от които кротко ни „гледат“ десетки светци. В купола и по барабана посетителите могат да видят Исус Христос и пророците, а по сводовете са изобразени най-важните църковни празници: Кръщение Господне, Преображение, Вознесение и др. Под тях са изобразени страданията на Исус Христос, а най-долу – монаси и пустинници, които държат отворени свитъци с изписани поучения за манастирските братя. По простия си каменен градеж и скромната украса на фасадите църквата се доближава до среднове-

ковната българска църковна архитектура. Стенописите са добре запазени и предлагат богат цикъл на църковната живопис. По своето разпределение те се свързват с църковната украса на по-голямата част от балканските паметници от 14 век и през следващите векове. От времето на основаването на манастира е оцеляла и известната двустранна икона, на чиято лицева част са изобразени Света Богородица и Йоан Богослов, а на другата – Въведение на пророк Йезекиил и Авакум. Иконата била подарена на манастира от Елена Палеолог – дъщерята на ктитор на манастира деспот Константин Деян през 1395 г., когато тя вече била византийска императрица. Цикълът „Страстите“ започва от Южната страна на олтара и завършва на северната страна на църквата. Под този цикъл са изобразени светците Св. Иван Рилски, Йоаким Осоговски, също Сава Сръбски и Симеон Сръбски. При избора на сюжети стенописите следват византийската художествена традиция от 8 и 9 век. От цикъла на „Страстите“ особено интересни са сцените „Тайната вечеря“, „Умиване на краката“, „Поругание“, „Носене на кръста“ и „Погребение“. В иконата „Разпятието“ се вее рицарско знаме, което е западен мотив и се среща в италианските разпятия още през 13 век, но на Балканите се среща за първи път в Погановския манастир.

Д-р Красимира Мархалева
по материали от печата

До Цариград и назад

Това „назад“ ми дойде от само себе си, явно е останало в съзнанието ми от прочутия пътепис на Щастливеца, а на Цариград държа, защото Цариград си е българското, а и славянското име на Константинопол. Нямам нищо против днешното име на този единствен град върху два континента, но гърците например никога няма да го произнесат, за тях си е просто „И Поли“, тоест „Града“. В нашата възрожденска литература си е Цариград, а има и останали в езика ни понятия като „Цариградско шосе“ или „кюфтета по цариградски“ например, така че защо да не си го наричаме Цариград? Апропо, повечето образовани европейци и до днес си го наричат Константинопол.

Информациите на чичко Гугъл

И така, дойде време и ние с Татяна да видим този невероятен град, в който са си дали среща вековна християнска и мюсюлманска култура, старинни и съвременни архитектурни прелести. Всички приятели и познати, които са били в Истанбул, говореха с възторг най-вече за съвременния му облик, който силно го приближавал към европейските възприятия. Така въздейства той и на нас още по пътя, преди да навлезем в него. За пътищата и новите му квартали, ние българите, можем само да завиждаме. Но нека оставим завистта, тя нас си ни съпровожда из цяла Европа, където и да отидем, и да започнем, както си му е редът, от начало. А в началото за нашите пътувания с Татяна винаги е моето сядане пред компютъра и надничането в инфомациите на чичко Гугъл. Така де,

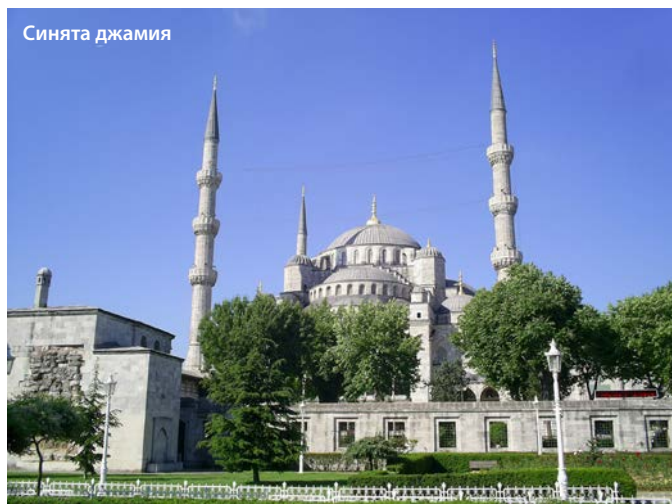
чрез него напомням, че на мястото на древния Византион императорът Константин, наречен по-късно Велики и Свети, създава столицата на своята източна, Византийска империя – Константинопол. До 20 век този град е столица на четири империи: 330–395 г. на Римската, 395–1204 г. на Византийската, 1204–1261 г. на Латинската, 1261–1453 отново на Византийската и от 1453 до 1922 г. на Османската. Днешният град лежи от двете страни на Босфора, покрай залива Златния рог и по бреговете на Мраморно море. Общата му площ е 5343 км² (за сравнение – колкото десет Праги), населението – над 14 милиона. Всичко останало е пъстро-та и красота – прекрасни дворци, джамии и минарета, църкви, съвременни сгради, паркове, градини, пазари, пристанища, хотели, ресторанти и какво ли още не.

Истанбул е сред най-големите градове в света

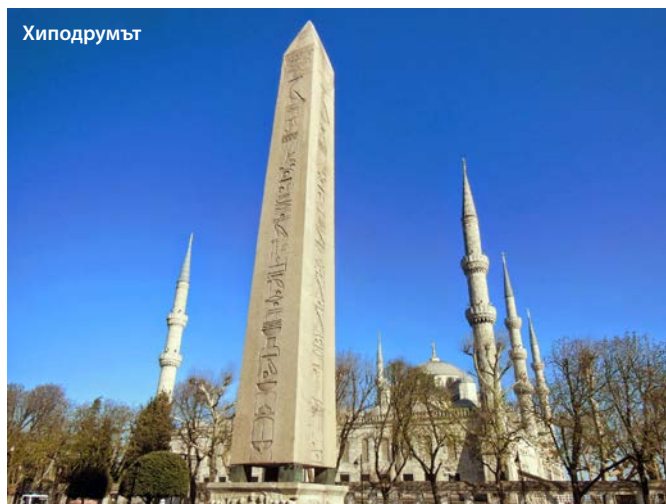
През по-голямата част от своята история Истанбул е бил сред най-големите градове в света. От 500 г. сл. Хр. в някогашния Константинопол са живеели между 400 000 и 500 000 души. Дълго време Истанбул остава най-големия град в Европа, докато през 19 век е изпреварен от Лондон. Днес е третият по големина град в света и най-големият град в Турция с 18% от населението на страната. Истанбул е един космополитен град, в който съжителстват различни етноси и религии, от които, разбира се, най-многобройни са турците, изповядващи исляма, но има още гърци, евреи, арменци, кюрди, араби, малък брой българи и още много други изповядващи православно християнство. Истанбул е център на православното. Тук се намира седалището на

Висящият Първи мост в Истанбул

Синята джамия

Хиподрумът

Цариградската патриаршия и Вселенския патриарх. Мюсюлманите в Истанбул разполагат с около 2690 джамии, християните – с около 160 църкви, а евреите – с 26 синагоги. Арменците населяват района Кумкапъ, евреите – района Балат, а квартал Фенер традиционно си остава дом на Цариградските гърци.

Тръгнахме с късмета си

Фирмата, от която купихме в Пловдив тридневната си екскурзия в първите дни на ноември миналата година, ми беше добре позната. От години обслужвам групите им, които минават през Прага, познавам добре колегите, които работят в нея. В този случай аз бях обслужваният, трябваше само да слушам и спазвам програмата. Правех го с удоволствие, защото хората, които я осъществявах, вършеха това по най-добрия професионален начин. Шофьорът Жоро бе истински цар на волана. Лелеее, как блестящо се справяше с тия невероятни улици и туй тъй активно движение! Аз като антишофьор му се възхищавах. А екскурзоводката Люси, очарователна пловдивска арменка, с която се знаем от години, още с появата си при потеглянето ни от Пловдив омагьоса туристите. А да не говорим за поведението ѝ в Истанбул. Личеше си, че и двамата с Жоро са си като у дома в огромния мегаполис – идват тук по няколко пъти на годината. А Люси говореше и турски, така че където и да се обърнеш, към когото и да било, все едно чуруликаше – виждах как турците се разтапят от удоволствие. Красива, засмяна и говори езика им!

Пред „портата на Ориента“

Навлизайки в града, онемяхме. По-крайните му са толкова европейски, с ултрамодерни високи сгради, с паркове, градини, и много цветя, така че трудно можеш да повярваш, че се намираш пред „портата на Ориента“. Спряхме на някакво малко пристанище, качихме се на малко корабче и се почна – наляво, надясно, пред нас, над нас... Дворци, хотели, джамии, минарета, мостове, красота, красота! И мелодичният глас на Люси. Не си спомням подробности, не си падам по тях, и самият аз като екскурзовод се стремя да не прекалявам. Остават само емоциите, споменът, че ти е било хубаво и леко на душата. А Татяна снима ли снима! Аз пък се кефех на турския чай. Не бях пил ябълков чай в такива симпатични странни чашки – напомняха ми вендузите, които в детството си виждах по гърба на настиналия

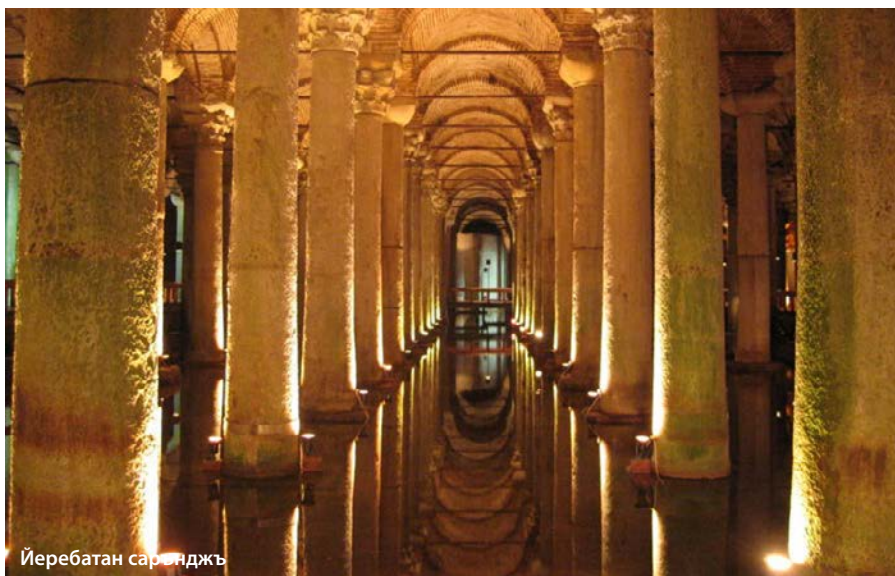
ми баща. Невероятен вкус и аромат! И по-късно, където имаше възможност, си пийвах с наслада от него. Татяна разбира се също. А за локумите, баклавите, тулумбичките, баничките, кадаифите, халвите и прочее ориенталски вкусотии ще премълча – да не страдат подложилите се на диета.

„Капалъ чарши“

Хотелът ни беше недалеч от т.н. Хиподром, остатъци от някогашния византийски център, където се намират две от емблемите на истанбулската архитектура – „Св. София“ и Синята джамия. А по пътя ни към тях виждахме гробниците на султани и прочутия закрит пазар „Капалъ чаршъ“. Естествено, че нахлухме още първия ден в него. Слава Богу, не ни се случи нищо от това, което ме плашеше – че ще е пълно с досадни местни търговци, които ще те дърпат и натрапват

„Капалъ чарши“

Йеребатан сарнджъ

„Св. Стефан“ в Истанбул

да си купиш нещо. Нищо подобно. Прекрасна атмосфера! Звучи каква ли не реч, истинска вавилонска кула, а продавачите мили, усмихнати. От предлаганите стоки нищо не бе обект на нашето внимание, ние се разхождаме като из кулиси на театрален спектакъл. В този пъстър лабиринт попадахме ту на красиви, величествени чешми, ту с отворени уста зяхахме ярко изографисани тавани. Единственото, което си купихме, бе чинийка за нашата колекция на стената в кухнята. Вечеряхме в типичен турски ресторант в бивш хан, където се бил снимал сериалът „1001 нощ“, под който пък е разположен един от византийските водоеми, сега превърнат в нощно заведение с кючеци и подобни ориенталски радости. Тия

пусти турски сериали! Цяла България ги гледа и разни лелки и бабки се радват и страдат с преживяванията на героите. С прикрита ирония Люси при обиколките из града и от корабчето все казваше: „– Тук се е снимал...“ този или онзи сериал. Дамите кимаха с глава, охкаха и ахкаха. Това апропо.

„Топкапъ“

На другия ден бе пешеходната ни обиколка, някъде около час, само в историческия център. Екскурзоводка ни бе нашенска туркиня на средна възраст – нищо особено, незапомняща се нито с външност, нито със словесен дар. Влязохме само в Синята джамия и после ни оставиха ние сами да си изберем къде да отидем и какво да видим от това,

което ни заобикаляше. Ние с Татяна тръгнахме към двореца „Топкапъ“. Влязохме из разни зали, разглеждахме всякакви колекции от златни прелести, оръжия, скъпоценни камъни, корони, одежди, порцелан и какво ли не. В парковете се любувахме на стари дървета и многото цветя. А край нас естествено гъмжело от себеподобни от цял свят.

Музеят на византийската мозайка

Следващата ни цел бе Музеят на византийската мозайка, заплануван и мечтан от Татяна. Че как инак! Някъде бе прочела, че се намира на мястото на прочутата византийска Магнаурска школа. Заслужаваше си! Невероятно разнообразие от малки и големи, запазени и по-незапазени мозайки. Татяна във възторг, а аз вече отегчен мечтаех за рибния пазар и пържена рибка. Дотърсихме се и дотам, настанихме се в ресторант с изглед към Мраморно море. С обслужващия персонал общувахме на руски, хапнахме, пийнахме по чаша бяло вино и продължихме разходката. Не ми се тръгваше от рибния пазар! Господи, истински морски рог на изобилието! Разнообразие на всякакви риби, малки и огромни, познати и непознати, омари, миди, октоподи, калмари – абе само дето морски сирени нямаше!

„Йеребатан сарнджъ“ или „Потъналият палат“

Оставаха ни още два обекта в историческия център – големият византийски водоем и „Света София“. Там естествено ни чакаха опашки. За начало избрахме по-малката – пред водоема. Не чакахме дълго. Бидейки отвън, на улицата, човек дори не подозира какво огромно архитектурно чудо е скрито под него. „Йеребатан сарнджъ“ или „Цистерна на базиликата“, е най-голямото и добре запазено покрито водохранилище за питейна вода в Истанбул измежду открити до няколкостотин в града, приличащо на дворец. Едно от имената, с които водоемът се назовава, е и „Потъналият палат“. Тук се съхранявал резерв от питейна вода в случай на засушаване или обсада на града. Водата по акведукти е доставяна от извори в Белградската

гора, намираща се на 19 км северно. Именно фактът, че Константинопол в древността получавал и съхранявал запаси от питейна вода, го е направил толкова трудно превземаем. Това е едно великолепно творение на древността, построено от император Юстиниан I през 532–542 г. По онова време в Константинопол е имало около шестдесет цистерни. През византийската епоха водохранилището е снабдявало с вода намиращия се наблизко императорски дворец и местното население. След завладяването на града от османците през 1453 г. то се използва още известно време за снабдяване с вода на султанския дворец „Топкапъ сарай“, но тъй като османците предпочитали течащата вода, те изградили собствена водоснабдителна система. Водохранилището потънало в забравата, докато през 1544–1550 в Истанбул не дошъл холандският пътешественик П. Гилиус. По време на своите обиколки той забелязал, че населението вади от земята вода с кофи, а и лови риба. При трудни условия Гилиус пропътува с лодка водната повърхност, като я измерва и преброява колоните. Своите изследвания той описва в пътепис и по този начин прави водоема известен на Западния свят. Водохранилището е 140 м. дълго, 70 м. широко, има 336 колони, подредени в 12 редици по 28 колони, с височина 8 м. Разстоянието между колоните е 4,80 м. И между тях във водата плуват риби. Нещо като едри шарани, носеха се кротко и с достолепие. Странно, що за вид, който живее без слънчева светлина? Из огромното простран-

ство са монтирани дървени постаменти, по които посетителите се разхождат, любуват се, снимат. Атракция бяха и две огромни скулптурни глави на горгони-медузи.

„Света София“

Излязохме от водоема и тръгнахме към „Света София“ – светинята на ранното християнство, превърната по-късно от турците в джамия, а сега предоставена на туристите за посещения. Бяхме видели работното време и бяхме там почти час преди приключването му. За наше огромно съжаление обаче, точно този ден тя бе затворена час по-рано. Ще излъжа, ако кажа, че бях разочарован. Професионално съм пренаситен от всякакъв тип храмове, пък и какво толкоз, тъкмо повод отново да дойдем в Истанбул и да видим и други интересни места, които не успяхме да посетим – например българската желязна църква „Свети Стефан“, която бе в ремонт, Египетския пазар, резиденцията на Ататюрк, двореца „Долмабахче сарай.“ Колко му е, не е далеч нито от Поморие, нито от Пловдив.

След дългото ходене из града хапнахме на крак по един дюнер кебап (щото истанбулските ресторанти съвсем не са по джобовите ни, бая си е скъпо), подсладихме си душата, не си спомням с какво от изобилията в една сладкарничка, и се прибрахме в хотела. Това, което най-много ме впечатли от нощния Истанбул, бяха тротоарните търговци. Навсякъде по пътя ни чисто, никакви боклуци, почти на всеки тротоар разстлани какво ли не – дрехи, обувки, часов-

ници, бижута с цени доста по-ниски от тия по магазините. За нас това не представляваше интерес, бързахме да се приберем, доволни от видяното и щастливи, че можем да полегнем и отморим натежали снаги и крака.

В азиатската част

На другия ден ходене нямаше. С автобуса обиколихме доста голяма част от европейската част на града, видяхме прочутия площад „Тексим“, еврейския, гръцкия квартал, минахме покарай нашия „Свети Стефан“ и по прочутия висящ Първи мост (дълъг е 1 510 м., широчината му е 39 м., строежът му започва през 1970 и е завършен 1973 г.) преминахме в азиатската част. Е, вече мога да се хваля, че съм бил и в Азия, макар и да останахме там не повече от половин час – колкото любителите на фотографирането (сред които естествено и Татяна) наситят обектива на апарата си и потеглихме към Одрин. Заради Одрин написах и в заглавието това „назад“. Колко много възлови събития от старата ни история са свързани с този град и колко много българи търсят корените си там... Но тъй като навлизам в патриотични води, май ще оставя разказа си за него за следващото си писание. Че то и така написах и преписах повече от достатъчно за Константинопол.

Е, нямаше как накрая да не нарека все пак прочутия град така – че нали и аз, тъй или иначе, се броя за бир парче европеец ...

Та така...

Васил Самоковлиев

„Света София“

Николай Милчев:

Поезията е универсално спасение

Поезията не е спасение – тя е универсално спасение. Само при едно условие – ако искаш да бъдеш спасен, каза в интервю за БТА поетът Николай Милчев. „Тънък дъжд“ е най-новата му книга. Как във времена на криза и отчуждение се раждат думите за природата, любовта и невидимото, които я обитават, сподели той в интервюто.

Не се е родило удобно време за поезия и колкото по-неудобно е то, толкова неговите трели и фибри ще бъдат улавяни само от посветените, казва поетът, който повече от двацет години работи като учител по български език и литература в 105 СОУ „Атанас Далчев“ – София. Носител е на национални литературни награди. Негови стихове са превеждани на английски, френски, руски, румънски, унгарски език.

Николай Милчев

Г-н Милчев, актуални ли са думите на Вапцаров „Не, сега не е за поезия“ - и защо?

Не е имало, няма и едва ли ще има време, „удобно“ за поезия. Защото поезията е преди времето. Наистина мисля, че поезията е преди всичко. И отнасям това към Идеята. Към голямата, непозната и всевечна Идея. Проблемът, за който пише Вапцаров, е проблем на творците изобщо. Аз наричам хората на словото ловци – ловци на илюзии, на цветове, на дълбини и светове. Драматичното е,

че в този лов местата са разменени и дивечът (поезията) поразява първа поета. Има и друго и то е свързано с това, че не времето задава поезията, а хората си мислят, че задават поезията. Хората искат словото да бъде ту героично, ту лирично, ту забулено, ту стъпило на маса, ту скрито някъде. И точно тук е голямата драма, защото представата за поезията с малки изключения е мода, желание, а не плът и същност на словото. Няма как Вапцаров да е доволен от времето. То просто го поглъща. Дебеляновото

време свършва и върху „белоцветните вишни“, и в погледа на „един убит“. Времето на Ботев свършва на най-високото и продължава неизвестно къде. Не се е родило удобно време за поезия и колкото по-неудобно е то, толкова неговите трели и фибри ще бъдат улавяни само от посветените. Но посветените, ако са докоснати свише, трябва да знаят, че милост няма, че славата е едно, а милостта е нещо друго и че са обречени.

Страната ни живее в постоянно състояние на протест. На пръв поглед социалното безразличие и традиционният скептицизъм напуснаха българина, така ли е... Какво всъщност се случва?

Вече няколко месеца аз слушам много гласове. Опитвам се да ги разпознавам, да ги чуя и проумея. Много се надявах, че те идват от дълбокото, от врящото и невъзможно да бъде удържано и залъгвано повече съзнание. Бях на първите митинги преди няколко месеца. Но какво беше моето учудване, когато между гласовете започнаха да се прокрадват познати образи, плитки и стари интереси, простичко казано – политиката. С болка си мисля, че за пореден път някой издърпва чергата на надеждата изпод краката на нуждаещите се и зави с нея поредния си каприз, алчност и тщеславие. Много бих искал точно този път да е различен. Но се страхувам, че в театъра на сенките прожекторите отново са объркали посоката. Светлините

престават да бъдат ореоли на истинска болка и се превръщат в шапки на вече познати и износени кардинали. Ще го кажа и така – тези, които имат власт, средства и медии, ги използват като димни завеси, в които успешно се промъкват. Наблюдавах и протестиращите, и ранобудните студенти. Те сякаш светнаха, избухнаха и се самоподариха на личности, за които моралът е разменна монета. Разменна монета, но с едно условие – монетата винаги да е в техния джоб. Преди няколко дена препрочетох „Чичовци“ на Вазов и останах изумен, че съм пропуснал един изключително важен момент. В края на повестта един от героите – Павлаки чорбаджи, казва следното: „Язък, даскал Калиста много учен и честен човек, но съвест няма, горкият.“ Под „съвест“, уточнява Вазов, чорбаджията разбира „средства“, „състояние“ – богатство. Изключителен епизод. Да не дава господ време и времена, в които съвестта да е равна на пари и интерес.

През Вашия поглед на учител – по-дълбока ли е пропастта между поколенията днес, отколкото преди, в предишни години, в близкото минало?

Не бих казал, че има пропасти. Има слушалки в ушите, които ни пречат да се чуем. Да, да – слушалки в пречкия смисъл на думата. Всеки си пуска музиката, която иска да чуе, и не го интересува нищо друго. Ние сме със слушалки в ушите на улицата, в метрото, в училище, на работа. Със слушалки в ушите сме и докато спим. Време е да ги сваляме и да се чуем. Иначе поколенията са различни, различни са духовните ориентири, критериите и ценностите. Очевидно е как са зададени глобално тези критерии и ценности. Успехът се измерва със състояние, с постове и власт и тези, които не ги притежават, са неудачници. Знам, че универсална справедливост няма, но и без справедливост изобщо не бива и е невъзможно. Вече няколко десетилетия – не искам да ги броя колко, ни се внушава, че хората преди нас са живели в заблуда (капиталистическа, послекомунистическа), че животът им е минал напразно, че трябва да се започне отначало. Десетки пъти чувам нещо, което буквално ме па-

рализира – цитира се Стариет завет и Мойсей, който водил четиридесет години евреите през пустинята. Изводът, който се прави, е, че хората, които са били в робство, трябва да изчезнат, преди да достигнат Обетованата земя. Че всичко трябва да започне отначало, че за всичко са нужни хора, родени сега. Това е цинизъм. Това е късане на връзка, горене на мостове, отцеругателство. Аз съм за умереността, за плавно и красиво предаване на знания и опит от поколение на поколение и не виждам какво не бих могъл да науча от своите родители. Очевидно не съм революционер. Няма пропасти между поколенията, лошото е, че не се хвърлят мостове. Пътищата са пътища, когато са с мостове.

Как училището възпитава в почтеност; не е ли това все по-невъзможна мисия?

Почтеността е в човека. Всеки човек е почтен, докато си копае своята градина. Аз съм почтен, когато уча учениците на литература. Майка ми беше почтена, когато лекуваше болните от туберкулоза. Градинарят е почтен, когато градината му свети. Почтеността в училище е изключително сложна мисия. Тя има различни имена – професионализъм, такт, търпение, любов, сила да дадеш възможност на ученика да се изяви. Учениците трябва да се изявяват едновременно и като хора, които търсят знания, и като хора, които използват знанията както с ума, така и със сърцето си. Щастлив съм, че имам ученичка, която е на изключително ниво. Нямам думи да опиша колко много знае. И как умее да се радва, когато знаят и другите. Просто притихва, за да ги чуе. И цялата сияе от това. За мен това е почтеност.

Развитието на технологиите сякаш ги трансформира от средство за общуване в негова основна форма. Измести ли интернет разговора, връзките и съществува ли риск виртуалният контакт да замени изцяло живия?

Отново сме на въпроса за слушалките. Интернет е друг свят. Но той трябва да се опознава, да се овладява. Той не бива да бъде обсебващ, а помагач. В процеса на обучение

парадоксът е в това, че учениците използват технологиите като ксерокс, а не като поле, върху което трябва да работят. Не съм слепец, за да не видя, че светът върви нататък, че технологиите ще стават все по-съвършени. Но си запазвам правото да се страхувам. Предпочитам вместо да летя със самолет, да се опитам да политна с фантазия. Предпочитам вместо да си „чатя“ с някого, да го гледам в очите. Не че нямам фейсбук и електронна поща. Но искам да не забравям, че технологиите са средство, а общуването – ритуал. Нали не си представяте Малкия принц и Лисицата в чата...

Кое превърна България в общество на отчуждението?

Лъжата, подмяната, изгубените илюзии, пречупените надежди, мизерията, и ето това, за което ще ви разкажа сега. Преди няколко вечери, като се прибирах по тъмно, видях човек със звезда на челото. Прекрасно, нали? Но „звездата“ се оказа лампа на шапката, с която той светеше в кофите за боклук. Беше тръгнал по тъмно, защото вероятно се срамува. Какъв ли е бил? И още нещо – беше с ръкавици. Докато хората със звезди на челото се навеждат над кофите с боклук, отчуждението ще е навсякъде.

Тънък дъжд

*Дъждът вали на пръсти – тоест, фино.
Напомня за въздишка на дервиш.
Ако го сложиш в рамка и картина,
ще го уплашиш и ще го сломиш.*

*Това е дъжд за много тънки думи,
които не се хранят векове
и със които можеш да целунеш
отвъдните – по-влажни светове.*

*За този дъжд синигерите казват,
че е ветрило от затоплен скреж.
И доверяват цялата си жажда
на топчиците разтопен копнеж.*

*След този дъжд пръстта изглежда мокро,
но мокрото е само идеал.
И там, където са живели локви,
сега премигват мравки от кристал.*

*Не е разумно, но са се родили
изчезнали до вчера светила.
И може би невидимите сили
са повече – дори и със една.*

Николай Милчев

Безпътица или безизходица – къде сме ние и каква е бъдещата ни посока като народ и държава?

Бих казал – въртене в кръг. Приличаме на онези понита в цирка, които тичат и обикалят до припадък арената. И най-страшното е, че за смях на публиката, върху гърба на тези понита скачат маймуни. И пътуват. Въпросът е за къде пътуват маймуните и за къде – понитата. И кой накрая ще угаси осветлението в цирка. Знам обаче, че играта на сляпа баба ще свърши и дай боже хората, които връзват очите с кърпа, да не се смеят последни.

В интервю казвате, че голямата литература не може и не е отражение на живота, а винаги е преди него. Литературата бягство от реалността ли е, паралелна реалност, нереалност...

Всичко едновременно. Но в никакъв случай литературата не бива да бъде гримаса, мода, помада, криво огледало... Защото когато е гримаса, мода и смешно огледало, в най-добрия случай тя може само да забавлява. Литературата не бива да бъде патерица, ако не може да бъде лодка. Тя не бива да бъде пръстен на ръката и брошка на ревера. Литературата има тъжната участ на заболяване, което се лекува само с повече литература.

Скоро излезе най-новата Ви стихосбирка „Тънък дъжд“. Трудно ли е да се пише и издава поезия днес?

– Ще бъда нескромен, но ще кажа, че съм щастлив с „Тънък дъжд“. Написах я толкова трудно, че изобщо не разбрах кога стана. Написах я задъхано и внимателно. Не спестих нищо от това, което съм сънувал. Ето, казвам го – каквото съм написал в „Тънък дъжд“, съм го сънувал. Много ми се иска хората, които ще я прочетат, да не знаят това, а да вярват, че съм я преживял. А иначе да издадеш книга е като шегата. Шегата се казва – плащаш си и издаваш. След това остава някой да види. Да повярва и да не знае, че си си платил. За „Тънък дъжд“ аз не съм плащал нищо, но това е изключение.

Ваш читател в социалните мрежи коментира, че без Вас „красотата би била истинско сираче“. В какво е красотата и каква е цената на нейното откриване?

Такива думи ме ласкаят, но те никога не са съвсем верни. Красотата би съществувала прекрасно и без мен и аз го знам добре. Да откриеш красота не е нищо

повече освен да вървиш и да гледаш. И ако можеш – да видиш. В Южния парк например един възрастен господин свиреше на много странен – дълъг и тънък музикален инструмент. Приблжих се и го попитах какво е това. „Гега“ отговори ми – само че в нея съм вградил малък кавал“. Това е красотата – гега, която свири. И е пред очите на всички.

Поезията, безспорно, е призвание. А може ли да бъде спасение – и за кого?

Ако поезията е Бърза помощ, аз бих я пратил мигновено на всяко повикване. Бих я пратил при този, който има проблем със слуха, за да я чуе. Бих я пратил на човека с аритмия, бих я пратил и на този, който е здрав, но който отказва да говори. Поезията не е спасение – тя е универсално спасение. Само при едно условие – ако искаш да бъдеш спасен. Дали е призвание поезията? Нека кажат тези, които чуят, когато ги призоват. Засега аз оставам да чакам.

Леда Аврамова

Картина с портокали

*Над всичките легла, в които си била без мен,
е имало картина с портокали.
Но всеки сън е бил със вкус зелен
и със развързани от някой друг сандали.*

*И всеки път е падал южен дар
и другият е бил с разбити устни.
В корема ти сто капчици янтар
са трепкали, но е било напусто.*

*И всяка нощ е сядала със гръб,
за да не вижда колко мен ме няма.
На масата бутилка бяла скръб
е клямвала – и плитка, и пияна.*

*А ти си спяла върху прясна сняг
на южен остров, съчинен бездарно.
Мъжете ти, по-кратки и от мрак,
са скубали коси от благодарност.*

*Мъжете ти съм всъщност само аз.
Дори когато зъбите ти скърцат,
дори когато – със препечен глас –
бълнуваш, че от стихове си мъртва,*

*аз ще те пиша. И ще съм зелен
като ония тъжни портокали.
Леглата ти ще са съвсем без мен,
додето някой сън не ги запали.*

Библиотека и учебен център в Дома на националните общности

И. Золотарев, В. Новотни и Я. Щедрон

На 19 март 2014 г. бе официално открита библиотеката и учебният център в Дома на националните общности. На откриването кратко слово произнесе инж. Вацлав Новотни – заместник-кмет и съветник по културата към Пражката община. Той подчерта, че Прага е мултикултурна столица и че нововъзникналата библиотека в Дома на националните общности е поредното доказателство

за това. За необходимостта от библиотека, предлагаща книги на езиците на националните малцинства говори и председателят на „Руска традиция“ и зам. председател на Съвета на правителството по въпросите на националните малцинства Игор Золотарев. Директорът на Дома Якуб Щедрон запозна присъстващите с историята на създаването на библиотеката, регистрацията ѝ в Министерството на културата, оборудването, осигуряването на средства за закупуване на книги на езиците на националните малцинства, каталогизацията на книгите, създаване на лого на библиотеката и др. След тържественото прерязване на лентата от инж. Вацлав Новот-

ни, всички присъстващи се събраха около голямата торта във формата на книга, на която пишеше: „Библиотека и учебният център в Дома на националните общности могат да бъдат място за срещи на различни култури и взаимна обмяна на техния опит“.

В момента библиотеката разполага с над 3000 книги и всеки, който желае да стане неин член, трябва да попълни съответното заявление. Работното време на библиотеката е от 9 до 17 часа всеки работен ден. За контакт: инж. Ева Подана, тел. 221419815, имейл: knihovna@dnm-praha.eu (М.З.)

Снимки: архив на ДНО

Нощта на музеите в Дома на националните общности

На 14 юни в чешката столица се проведе традиционната за много градове в Европа Нощ на музеите. 69 обекта, принадлежащи на 39 музеи, галерии и културни институции, отвори вратите си в топлата лятна нощ за широката общественост. Столичната транспортна фирма осигури 11 специални автобусни линии за придвижване на хилядите желаещи да посетят избраните от тях музеи. За трета поредна година в Нощта на музеите се включи и Домът на националните общности. От 19 часа до 1 часа през нощта бяха отворени вратите на галерията, кафенето, библиотеката и конферентната зала на Дома. Във фоайето всеки посетител имаше възможност да се запознае с книжната продукция на националните малцинства, в това число и с периодичния им печат.

Осъществи се презентация на мултикултурното списание Kamarádi. В конферентната зала бе прожектиран филмът „Родопска магия“ на българската режисьорка Светлана Лазарова.

Там протече фото- и видеопрезентация „Руснаците в Чехия“, както и аудиовизуална презентация на сдружението на русините. Представен беше и вестник Landes Zeitung. В кафенето Ольга Мандлова изпълни украински песни. В Библиотеката на Дома посетителите имаха възможност да

Нощта на музеите в ДНО

се запознаят с книги на български, руски, украински, полски, унгарски, словенски, сръбски и др. езици. Интересът към Дома на националните общности в Нощта на музеите расте с всяка изминала година. Докато пред 2012 г. имаше 180 посетители, през 2013 – 330, то през 2014 техният брой нарасна на 470 души. (М.З.)

Снимки: архив

26-ти Международен балетен конкурс

През 2014 г. международната балетна общественост отбеляза 50 годишнината от създаването на Първия в света професионален международен балетен конкурс във Варна.

От 15 до 30 юли 2014 г. в Летния театър на Варна се проведе XXVI юбилеен Международен балетен конкурс под патронажа на Вицепрезидента на Република България Маргарита Попова и под почетния патронаж на Ирина Бокова, генерален директор на ЮНЕСКО. В него взеха участие 127 кандидати от 30 държави. Корея спечели 6 награди, Франция – 3, България, Италия, Китай, Русия, Украйна и Швейцария – по 1. Председател на 17-членното жури беше легендарният руски балетист и хореограф Владимир Василиев – носител на „Гран при Варна“ в първото издание на конкурса през 1964 година. По време на конкурса се проведе традиционната „Международна лятна балетна академия“ с класове по класически

балет, съвременна хореография и джаз.

Международният балетен конкурс е създаден през 1964 г. и е първото в света професионално международно балетно състезание. Един от създателите му и негов главен организатор в продължение на 46 години е доц. Емил Димитров, наричан неслучайно „патриарх на Балетния конкурс“. През 1992 г. той основава фондация „Международен балетен конкурс – Варна“, чийто председател е до смъртта си през 2011 г.

В 25-те издания на Балетния конкурс са регистрирани най-голям брой състезатели – над 2 500 танцьори от 40 страни. Международният балетен конкурс слага началото на нов етап в развитието на сътрудничеството

в областта на балета – съхраняване и разпространение на балетната класика, запознаване с нови направления в съвременната хореография и не на последно място – откриване и подпомагане на млади балетни дарования. Затова конкурсът е наричан от световната журналистика „Варненска балетна Олимпиада“.

(М.З.)

Снимки: архив

Лятно турне на Васко Василев

Концертмайсторът на Лондонската кралска опера „Ковънт Гардън“ Васко Василев се завърна в България със серия от шест концерта в летните театри на Сандански, Пловдив, Бургас, Варна, Велико Търново и Лусе. Турнето на нашия известен цигулар продължи от 25 до 31 август и имаше голям успех. „Винаги съм искал да направя лятно турне и никога досега не съм успявал да намеря време и възможност за това.“, споделя Васко. „Безкрайно щастлив бях през ноември, когато обиколихме страната със серията концерти филмова музика. Толкова много не исках да свършва. Много хора не успяха да се доберат до билети, защото залите са малки и с ограничен капацитет.

Благодарен съм на Лидл, че отново решиха да останат зад мен и да дадем шанс на повече хора да се насладят на музиката.“ Васко Василев е роден на 14.10.1970 г. в София в семейството на цигулар и пианистка. Свири на цигулка от 5-годишна възраст. На 9 г. записва първия си албум със Софийска филхармония. Година по-късно получава правителствена стипендия и заминава да учи в Москва. През 1988 г. печели 3-те най-големи конкурса за цигулка – „Жак Тибо“ в Париж, „Карл Флеш“ в Лондон и „Паганини“

в Генуа. На 23 г. става най-младият и първи концертмайстор на Кралската опера в Лондон. Концертирал в над 40 страни и е един от най-обичаните български музиканти в света. (М.З.)

Снимка: архив

„Алея на книгата“ във Варна

Организатори на „Алея на книгата“ са Асоциация „Българска книга“ и Община Варна

Началото на това пътуващо книжно събитие е поставено във Варна през 2010 г. С всяка изминала година то увеличава своите почитатели и се провежда вече в София, Пловдив и Бургас. Тази година от 1-ви до 10-ти август в 15 бели шатри бяха изложени книгите на над 50 български издателства. Шатрите бяха разположени на Ларгото - от хотел „Черно море“ до Фестивален и конгресен център и по бул. „Княз Борис І“.

Алея на книгата 2014 се отличаваше с богата съпътстваща програма, литературни четения и многобройни неформални срещи между автори, читатели и издатели.

Българските книгоиздатели дариха книги и учебни пособия на засегнатите от наводненията в кв. Аспарухово училища и детски градини. Издателствата, които се включиха в дарителската акция, са: „Анубис“, „Булвест 2000“, „Дамян Яков“, „Емас“, „Ентусиаст“, „Златното пате“, „Кралица Маб“, „Кръгозор“, „Пан“, „Персей“, „Просвета“, „Посоки“, „Рива“, „Рамита“, „Сиела“, „Слово“, „Труд“, „Фюж“, „Хермес“. (М.З.)

Снимка: Мария Захариева

„...Любовта вече не е на мода, убиха я поетите.“

Оскар Уайлд

Писателят, известен с неочакваните си парадокси, на пръв поглед ни подхвърля още една чудновата фраза. Та как поетите, тези апологети на любовта, биха могли да я убият? Звучи абсурдно. „Те писаха за нея толкова много, че вече никой не им вярва и това не ме учудва“ – допълва Уайлд, карайки ни да се замислим

за изкуств(ен)ото на любовта в стиховете на поетите.

Темата за любовта е така вездесъща, че напоследък безкрайно ми е омръзнала. Или по-скоро някак съм се преситила от нея. От малка обичам да чета и винаги съм попивала жадно творчеството на поетите, в това число, разбира се, и посветеното на

любовта. Като жива вода. Тежко ми е. „Тежко ми е – колко много, много пих от нея.“¹

Напоследък с известно безпокойство усещам, че нищо не ме впечатлява и всичко ми се струва твърде познато и някак неудовлетворяващо и недостатъчно. Наскоро се улових да шаря с пръсти из въздуха,

Дарина Стоянова

извивайки ги като нокти на граблива птица. „Впивай нокти в небето, / в небето, / тука животът не стига“², премина през ума ми. Тогава се замислих как в стремежа си към друга, безсмъртна реалност, която може да се възприеме като по-пълноценна и по-концентрирана форма на живот, поетите увличат читателите си в своя самодостатъчен свят, в който търсят спасение от смъртта. И от смъртта на любовта.

За да постигнат състояние на катарзис, при което според прочутата формула на Аристотел душата се освобождава от страстите си чрез съпреживяване на техните отражения в произведенията на изкуството (в древна Гърция – чрез трагедията), поетите в известен смисъл успяват да погубят непосредственото изживяване на любовта и да избегнат по този начин силната болка, когато тя си отиде. Но както пише Теодора Димова, ако никога не обичате истински, „ще станете инвалиди, няма

да изпитате болката и цялата изоставеност, острието, което пробужда сърцето на всеки, няма да стигне до вас, и кръвта няма да изтича и вие няма да се мъчите да я спрете, за да не се удавите, да не умрете“³. Да, вие ще бъдете инвалиди, но ако не обичате, няма и да изпитвате болка. А ако не живеете, няма и да умрете. От друга страна, изкуството е двойствено: в стиховете си поетите се стремят да обезсмъртят

любовта, но понякога те постигат само непълнокръвно бледо отражение на истинската житейска стихия, „превърщайки във мъртви писмена / на същинския живот звъна“⁴. В стихотворението „Тракийски пасторал“⁵ на Георги Рупчев лирическият аз се обръща към Орфей – събирателен образ на твореца, с думите: „Ти пожела всичко / в една сива сянка, / в една прашна струна, / която още пълзи по обед върху каменните струпей, / която лази подир тебе, / себелюбецо. / Кой би понесъл тол-

кова страдание, / гласа одрезгавял или раздрънканата лира / кой би понесъл? От ужас ще пицят вакханките ...“.

Защото в страха си от смъртта на любовта поетите често създават измислени, изградени от стихове светове, и сами се лишават от първичната житейска радост. Тя може и да е мимолетна и преходна, но затова пък е спонтанна и истинска. За изживяването ѝ потоците се в житейската стихия не се нуждаят от обезсмъртяване в стихове и не разбират драмата и самотността на твореца: „Не, не скърбят със чужда скръб вакханките, / чиято смърт е само смърт.“⁶ Нищо повече и нищо по-малко.

Смъртта е също като любовта, а любовта е просто ежедневно чудо, житейско явление, велико в простотата си. Ненужно е да се страхуваме от нея, както е нездравословно и да се опиваме извънмерно от често пресъздавания в поезията мит за вечната любов, в който тя губи своите реални измерения. Иначе рискуваме да свършим като друг митичен герой от стиховете на Георги Рупчев – Тристан, клетия обезумял рицар Тристан фон Деменциус, който слуша неспирния шепот на жените, постоянно разказващи легендата за него, и възкликва: „Не мене са обичали, не мен, а него – легендарния, / от тях създаден и възпят. / Набързо преобърнаха чираците бездарни / изкуството на любовта / в любовен занаят.“⁷

Дарина Стоянова

Есето-коментар по цитат на Оскар Уайлд „Любовта вече не е на мода, убиха я поетите“ от Дарина Стоянова, ученичка от 164. гимназия с преподаване на испански език „Мигел де Сервантес“, спечели през 2013 г. специална стипендия в проекта „1000 стипендии“. „1000 стипендии“ е национален конкурс за ученици от 6-и до 11-и клас. В него може да се включи всеки ученик в тази възрастова група, като за това е необходимо под формата на есе да представи знанията и разсъжденията си по предмета, в който се чувства най-уверен. Проектът създава условия за социална мобилност и „прескачане“ на социални граници, което най-ефективно може да стане чрез образованието. Фондация „Комунитас“ осигурява годишна стипендия, която се състои от финансова част, достъп до професионални консултации и кредит за книги.“

1 Петя Дубарова, „Лятото изтече...“

2 Георги Рупчев, „Небе“

3 Теодора Димова, „Майките“

4 Михаел Енде, „Приказка без край“

5 Георги Рупчев, „Тракийски пасторал“

6 Георги Рупчев, „Тракийски пасторал“

7 Рупчев, „Бълнуванията на славния, / високоблагороден, / многострадален / и достопочтен рицар / Тристан фон Деменциус, / с които той милостиво благоволи да ни удостои, / като ги изричаше, / измъчван от ужасяваща / и необяснима треска / на 11 ноември 1183 година / в планинската си крепост Ирренбург, / записани прилежно, / с подходящо смилено усърдие / и с божия помощ от неговия несъщ брат“

Героичният Момчил –

между историческите факти и фолклорното превъплъщение

Народният творец превръща Крали Марко в племенник на Момчил войвода

Всеки народ в миналото е мечтал да има прочут герой, който да е основание за гордост, и пример за подражание. Близко до този бленуван за българите, особено в периода на турското робство, персонаж е най-вече Крали Марко, главният герой в юнашките песни, макар че, в интерес на истината, той не е само български, но и общ персонаж във фолклора на южните славяни.

Ако съдим по закономерностите в световното развитие на подобен тип фолклорно творчество, в процеса на установяването на Крали Марко като герой, той е изместил в песните, запазили се за него, редица други герои, които постепенно са се заличили от съзнанието на народа. Останали са песните, останали са мотивите и типовете сюжети, но са изчезнали героите, които сигурно са били по-здраво свързани с конкретна историческа обстановка. Според Петър Динеков може би са съществували военно-героични песни, свързани със Симеоновите воители, падането на Първата българска държава и героичните битки на Самуил, победите на Асеновци, въстанието на Ивайло и нашествията на татарите (вж. Петър Динеков, „Български фолклор“, С., 1980, с. 193). Марин Дринов, Иван Дуйчев и Ал. Теодоров-Балан пък пишат за български юнак (княз) Племимир (Прелимир), живял по времето на цар Петър I.

Най-ранното засвидетелстване на юнашки песни е на византиеца Никифор Грегора (Григора, Грегорас), който през 1328 г. минал през Серско до Скопие и чул от придружаващите го славяни песни за техните юнаци. А свидетелствата за песни с герой Крали Марко са от XVI век, т. е. век и половина-два след смъртта на самия исторически прототип (Петър Хекторович – 1556 г., М. Безолт – 1584 г.).

Мисля, че можем да предположим съществуването на епопеен цикъл или поне на група песни около об-

раза на Момчил. Основания за това ни дават някои от запазените песни, разказващи за смъртта на героя, в които се извежда генеалогията на Крали Марко като негов племенник, син на сестра му. Момчил сигурно е бил прочут герой, щом епопейният герой, който го измества в песните, се свързва с него, за да се подчертае юнашкото му потекло, без това да е исторически достоверно.

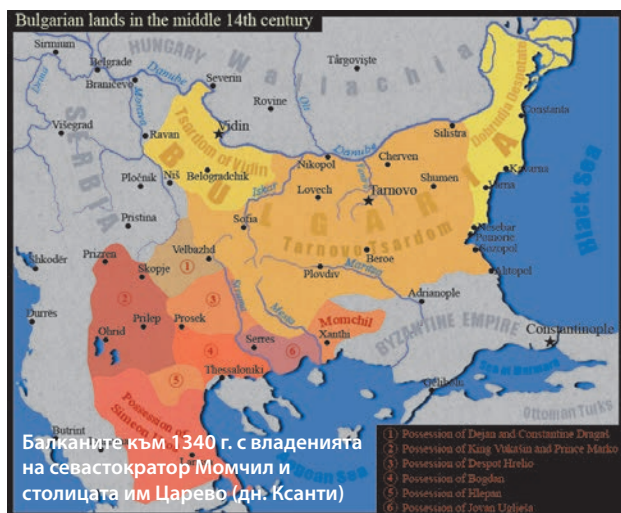
Историческият Момчил е много интересна личност заради своята съобразителност и предприемчивост, щом в едно смутно време (нашествието на турците в земите на Балканския полуостров) успява да се издигне от обикновен селянин до феодален владетел на малка държавица в областта на Родопите и Беломорието. Смутната обстановка създава възможност за разместване на нивата в социалната йерархия (да си припомним последните римски императори, някои папи от историята на римокатолическата църква, Наполеон... за да стигнем до най-новата история, когато бивши ефрейтори и семинаристи решават съдбата на цели държави). Но и в българската история Момчил не е уникален случай – по-малко от век преди него, също в такава смутна обстановка (нашествието на татарите, грабежите по българските земи, без да могат фе-

одалите и царят да попречат на това) простият свинепас Ивайло разбива царската войска, влиза като победител в столицата и се обявява за цар. Друг е въпросът, че успехите им не са дълговремени.

От византийски източници се знаят някои исторически факти относно личността на Момчил. В началото той е бил водач на бунтовническа дружина, която е нападала богати пътници, а може би и царска сватба (да си спомним великолепия исторически роман на Стоян Загорчинов „Ден последен, ден господен“). По-късно той е бил на служба при византийските императори и при сръбския крал, като успешно е лавирал между тях. Подкрепяйки Кантакузин в междусобиците във Византия между регентката Ана Савойска и обявилия се за император Йоан Кантакузин, Момчил получава севастократорска титла и Родопската област, където създава своя държавица. През 1345 г. Кантакузин се съюзява с турците и напада Момчил – държавицата му е покорена, а той е убит. Историческата личност умира, но нейният образ заживява в народните песни. Вероятно е съществувал цикъл или поне група от юнашки песни, циклизирани около образа на Момчил, като по-късно Крали Марко го е изместил в по-голяма част от тях. Основният

Крепостта в Перитеорион, североизточна Гърция, Родопите, Западна Тракия, град на последната битка на Момчил и неговата смърт през 1345

мотив в запазените (записаните) песни е **мотивът за смъртта на юнака**.

Може да се намери обяснение за това защо са запазени в народната памет точно тези творби. В песните за подвизи, героични дела и юнашки състезания, за сгодяване, спечелване на невеста и сватбени празненства много по-лесно е било героят да бъде изместен. Още повече че това са основни мотиви, върху които се изграждат много фолклорни творби. В този смисъл в тях има нещо унифициращо, нещо, което уеднаквява песните, а оттам и героите. Замянето на едни герои с други в сходни (а и еднотипни) ситуации в такива случаи е било много лесно. Имената на героите (а името е нещо индивидуализиращо) не са толкова от значение. Важното е запазването на традицията, а в нейното развитие някои имена се губят и на тяхно място идват други – на по-„съвременни“ личности, които са привлекли фолклорния творец с постъпките и поведението си, като по този начин те остават в народната памет... до момента, в който бъдат подменени с нови. Не се знае, ако песните за Крали Марко не са били записани, дали той е могъл да бъде изместен от друг герой. Но тук вече важи новата историческа ситуация, еволюцията на народността и на художест-

веното съзнание. За новото време типът герой юнак не е толкова близък на българина, колкото в годините на робството.

Що се отнася до мотива за смъртта на юнака, в него има повече конкретност, повече юнашка „индивидуалност“. Тук като че ли са запазени повече спомени, близки до историческата достоверност. Историческият Момчил загива в битка

с неприятелите, а жена му е освободена от Йоан Кантакузин. Последното е доста съмнително за фолклорния творец, щом в песните за смъртта на героя включва и **мотива за невярната жена, която предава съпруга си на враговете му**. Мотивът е твърде устойчив в различните варианти. В песента „Момчула войвода и цар Костадин“ (сборникът на братя Миладинови, с. 157, и „Българско народно творчество“, т. I, С., 1961, с. 101–105) е потърсено психологическо обосноваване на предателството от страна на Момчилица: вечер подковават коня на мъжа ѝ, а сутрин е с изтърканни подкови и затова тя пита Момчил каква е причината. Той ѝ признава, че нощем ходи в Солун при „еврейка девойка“, после в Белград при Мара Белоградска, и накрая в Истанбул при сестрата на цар Костадин. Получила такъв отговор, Момчилица изпраща писмо на цар Костадин, в което му съобщава, че мъжът ѝ люби сестра му и го съветва да устрои засада на юнака, когато той ходи невъоръжен до Манастира града. Виждайки засадата, Момчил иска да се върне и да влезе в дома си, но невярната му съпруга е затворила портите. Тогава той моли сестра си да му отвори.

Но тя не е в състояние, защото Момчилица е насмолила и увила косата ѝ около диреци.

Все пак, отскубвайки косата си, сестрата се опитва да помогне на брат си, като спуска платно,

но Момчилица го прерязва, Момчил пада и се пребива. Цар Костадин влиза и мери рубата, калпака и ботушите на героя, но те са му извънредно големи. Тогава той разбира какъв юнак е погубил и жестоко наказва жена му, а сестра му взима със себе си. Тази песен като че ли е най-близо до историческата реалност, за разлика от другите, в които приказното изцяло изпълва художественото им пространство. На първо място името на епопейния противник е най-близо до името на историческия враг (Костадин – Кантакузин). Той живее не другаде, а в Стамбола града, който е настоящата турска столица, но и бившата византийска. Освен това песента не завършва (както другите) с женитбата на победителя за сестрата на героя, което е чисто приказен финал.

Песента „Крал Петрушин открадва Момчиловото либе“ (СБНУ, кн. 2, с. 84, и БНТ, т. I, с. 106) представя друг вариант на смъртта на Момчил. В началото е срещата на Момчиловото либе с крал Петрушин и уговорката им да погубят юнака. Тук е вмъкнат един мотив, характерен за юнашките песни: невярното либе (съпруга) опърля крилата на коня, разранява раните и запоява сабята с калай. Момчил отива на лов, но чува заговорниците и кара коня си да литне, за да се спасят. При тази ситуация фолклорният творец използва същия (устен) текст, с който е представил преди това действията на невярното либе, но в случая през „погледа“ на побратима на героя — коня: формулността е съществена черта на епопейното творчество, но не и основополагаща за съществуването на епопея. Момчил и конят му успяват да стигнат до затворените порти, където се повтарят ситуацията и разговорите, познати ни от предишната песен. Но Момчил не загива от падането (причинено от срязаното платно), а от ръката на Петрушин. Преди да загине, той му казва: „...да погубиш мое пръвно либе, / да залюбиш моя мила сестра.“ Влизайки в дома на Момчил, крал Петрушин мери кожуха и калпака на героя, разбира какво е направил и изпълнява заръките на убития.

Песента „Убийството на Момчил юнак“ (СБНУ, кн. 48, с. 47, и БНТ, т. I, с. 111) разгръща сюжета на предиш-

Момчил юнак

ната песен, но го обогатява с мотива за пророческия сън на юнака – три люти змии, две от които убива Момчил. Песента е забележителна със своя финал: „Той (Вукашин — б. м.) си узе Момчилова сестра,/ та четири рожби си добили,/ четвъртата – млади Крали Марко“.

Мотивът за невярната жена е познат и в цикъла за Крали Марко, като най-често се свързва с епопейния противник Беле от Костур, с когото избягва Марковата жена. Преобличайки се като калугер, юнакът убива и врага си, и невярната си жена.

Мотивът сигурно има архаична основа. Похитяването на чужда съпруга е тема още на „Рамаяна“. Причина за Троянската война е, че Парис отнема Елена от Менелай – в „Илиада“. Кандидатите за ръката на Пенелопа се домогват до вярната Одисеева съпруга в негово отсъствие („Одисея“). Клитемнестра убива заедно с любовника си Егист своя съпруг Агамемнон – но това е вече трагичен мотив, защото престъплението влече след себе си нови престъпления. Мотивът за похитяването на чужда жена е предимно епопеен, тъй като довежда до противопоставянето на епопейните противници, а понякога и на цели племена и родове. Отнемането на чужда жена е не само накърняване на собствеността, но и унижаване, което засяга достойнството на юнака. Това е обида, която само кръвта може да измие. Агамемнон отнема на Ахил Бризеида и потичат потоци от кръв – оттегляйки се от боевете, Ахил позволява на троянци да започнат да печелят победи, нарушеното равновесие източва кръвта на ахейци. Мотивът за отнемането на чуждата жена има два варианта: за жената, която е останала

вярна (най-типичен пример – Пенелопа), и която не е. Вариантът за невярната жена е основният двигател на действието в песните за смъртта на Момчил, макар че не е разгърнат в такава степен, както е в цикъла за Крали Марко.

Мотивът за засадата е свързан със слабите герои – тези, които не смеят да излязат в открит двубой. Тук има и голяма доза оценъчност. Мотивът е особено характерен за тази част от песните за Крали Марко, в които се разказва за делата му, след като е изгубил силата си.

Затворените врати и тяхното преодоляване (разбиване) са част от сценария на сватбената пантомима, просъществувала като вековна българска традиция.

Мотивът за сестрата със завързаните (насмолените, прикованите) коси е свързан предимно с песните за Момчил (а не за друг фолклорен герой), както и мотивът за платното. Платното е интересен атрибут в творбите за герои. Докато Пенелопа разтъква нощем платното си, за да забави избора на съпруг от кандидатите за нейната ръка, Момчиловата сестра изважда своето от сандъка си (вероятно от прикята си) и се опитва да спаси своя брат. В това има нещо символично: верността към брата е над всичко.

Смъртта на юнака е „индивидуализиращият“ мотив. В него има много драматизъм – как ще загине героят, който е извършил многобройни подвизи. Ахил сам прави своя избор: първо, предпочита краткотелния, но славен живот пред дълголетния, но безславен съществуване, и второ: убивайки Хектор, той знае, че ще загине: „Убиеш ли Хектор Приамов,

гибел очаква и теб, сине Пелеев.“

Ролан загива, верен на своя крал и на милата си Франция, но се бави да надуе рога за помощ.

Оценката се дава не само от това как загива юнакът, но и от отношението на противниците му към него. Във връзка с това е мотивът „не по мярка“ – за атрибутите на героя: дрехи, ботуши, калпак, но най-често оръжието му. Никой не успява да опъне лъка на Одисей, единствено неговият собственик. Преоблечен като калугер, само Крали Марко успява да вдигне сабята си и след това да накаже враговете си. В песните за смъртта на Момчил победилият го противник (с помощта на коварната съпруга) разбира какъв юнак е погубил едва когато се опитва да облече кожата на героя, да обуе ботушите му и да сложи калпака му. Хиперболизацията при това мерене има за цел окончателно да извиси юнака и неговата сила. Момчил е убит, но е по-голям юнак от живите. В случая има и един вид дистанциране по отношение на силата, могъществото и славата на героя – дистанциране от другите герои, но и от нас, слушателите.

Свързан с мотива за наказанието на невярната съпруга и възнаградена-та вярност на сестрата (един чисто приказан мотив — за победата на доброто над злото), образът на крал Вукашин (Вълкашин) намира място в песните за смъртта на Момчил, за да бъде изведена епопейната генеалогия на главния герой в юнашките песни, сина на крал Вукашин – Крали Марко, превърнат от народния творец в племенник на храбрия Момчил войвода.

Пламен Томев

Снимки: архив

Паметна плоча на Григор Ленков

К. Кадийски, Г. Ленкова, М. Кисьова и Ц. Ленкова

На 4.7.2014 г. на бул. „Янко Сакъзов“ в София бе открита паметна плоча на Григор Ленков. На откриването присъстваха поетите Кирил Кадийски, Матей Шопкин, Атанас Звездинов, Найдено Вълчев, както и Гергана Урумова, представител на посолството на Чешката република

в София, съпругата на преводача Цвета Ленкова, дъщеря му Горяна Ленкова и др. „Ако книгите на баща ми, подготвени и издадени от майка ми през изминалите 37 години, откакто той не е тук, са памет за него и неговият жив творчески масив, то плочата е културен знак в историята

на нашата столица, а и на България. Книгите са делото, плочата е отпечатъкът“, каза Горяна Ленкова, като същевременно благодари на Столична община и на всички, които са били ангажирани с поставянето на плочата. Откриването на паметната плоча мина под знака на поезията, чрез словото на поети – приятели на Григор Ленков – Кирил Кадийски, Матей Шопкин, Атанас Звездинов, Найдено Вълчев.

Г-жа Гергана Урумова, представител на посолството на Чешката република в София, прочете поздравителен адрес от името на заместник-посланика на Чешката република в България г-н Томаш Хробак. Найдено Вълчев каза свое стихотворение, посветено на Григор Ленков. На финала прозвучаха две стихотворения в изпълнение на актьора Владимир Димитров – „Понтийска елегия“ от Григор Ленков и стихотворение от Марин Ленков, посветено на баща му.

Срещата по повод откриването на паметната плоча бе едно спиране сред препускането на ежедневието с цел да се съхрани паметта за великолепния поет и преводач Григор Ленков. Плочата освен отпечатък в културната история, е и спиране в духовното измерение, което ще направи случайният минувач. (М.З.)

Снимка: архив

Поздравителен адрес на заместник-посланика на Чешката република в България г-н Томаш Хробак

Позволете ми да започна с един личен спомен за преживяване, което имах по време на моите пътувания из България. Преди 14 дни бях в град Велико Търново и посетих Асеновата махала, засегната от придошлата река Янтра. На стълбите на църквата „Св. Георги“, мъж, явно учител, сушеше томове от наводнената си библиотека. Заговорихме се и мъжът ме попита: – Вие чех ли сте? Четете ли поезия?

– Да, – отговорих – понякога.
– Толкова обичам вашия поет Незвал. Чел съм го в превод на Григор Ленков.

Така отново осъзнах значението на Григор Ленков за литературните връзки между чехи и българи. Благодарение на гениалната поетична образност на Ленков и неговия усет за езика, най-добрите произведения на чешката поезия от XIX и XX век можаха да достигнат до българския читател, като се започне от Неруда и Врхлици, през Йозеф Хора до Витезслав Незвал и Владимир Холан. Неговият превод на поемата „Едисон“

от Витезслав Незвал безспорно принадлежи към най-добрите преводи на модерна чешка поезия в европейски и световен мащаб. Трагичната смърт на Григор Ленков му отрежда място до световните поети, които, макар и преждевременно напуснали този свят, са оставили богато и многообразно творчество. Нареща го до личности като Байрон, Шели, Пушкин, Лермонтов, Есенин и чешкия поет Карел Хинек Маха.

С откриването на тази паметна плоча ние отдаваме дължимото на гениалния поет, чието дело никога няма да бъде забравено.

Конникът на красотата

Из словото на Матей Шопкин при откриване на паметната плоча на Григор Ленков

„Изричам името на Григор Ленков и някакви необясними сили ме понасят през години и сезони, през радостни и тъжни събития, през незабравени надежди и мечти. И аз отново съм ученик в старопрестолния Търновград, отново пиша своите първи стихове и отново чакам края на всеки месец, когато по Радио София ще започне предаването за средношколци „Първи творби“. И отново, редом с имената на други млади автори, чакам да прозвучат стихове от Григор Ленков. И друг път съм казвал – неговите „Първи творби“ бяха едни от най-хубавите в тези предавания. Особено стихотворенията като „Размисъл“, „Друже мой, приятелю Есенин“, „Следа“ и „Конникът“ (...)

Оттогава, от моята юношеска възраст, аз заобичах Григор Ленков. И винаги съм го възприемал като вдъхновен и непреклонен конник на красотата, устремен към слънчеви цели и звездни висини. Такъв остана той и след първата ни среща в един бригадирски влак през есента на 1959 г. И във всички наши срещи и разговори през студентските ни години в литературните кръжоци „Васил Воденичарски“ и „Димчо Дебелянов“. И по-нататък...

Всъщност изразът „и по-нататък“ означава години на зрелост, на борба за насъщния, на житейски грижи, на сватби и рождения. И винаги, при всички обстоятелства – на строга отговорност пред белия лист. Пред този бял лист – пред тази бяла съвест Григор Ленков положи своя невероятен божи дар на поет. На истински, на роден, на великолепен български поет!

Всъщност още от своите първи стъпки в поезията, които отекнаха и по страниците на чудесното списание „Родна реч“, Григор извиси своя ясен поетичен глас и възвести светлата надежда, че на земята българска се е родил талантлив ваятел на мерената реч. Тази светла надежда бе защитена и възвисена и през студентските години на Гриша-

та, когато под перото му прозвучаха съкровени изповеди като „Линията на любовта“, „Пет зимни сонета“, „Врабчето“, или „Скитник между звездите“, което завършваше така: *Аз ще умра като скитник – на път, между звездите зареян.*

Същевременно той сякаш е пре-дусещал какво ще напише след години в знаменитата си „Понтийска елегия“:

На този свят не всичко ще умре.

На този свят не сме случайни гости.

В тези кратки редове не мога да отмина трогателните му стихотворения „Раждаме“, посветено на дъщеря му Горяна, „Край релсите“, с мотото от любимия му поет Атанас Далчев, или „Две посвещения на Цвета“, където с дълбока обич писа: *Разсънва. Ти простираш в изгрева пране, ръцете ти светлеят – два гълъба гриви.*

...В очите ти препускат огнени коне и веят съдбоносни гриви.

Не бих могъл да отмина и изящните му възпеви, подобни на тихи въздишки или на топли трепети: „Играй си с топката, лудувай“, „Вечер“, „Маиса“, „Карел Хинек Маха“ или „Трепетлика“ – с оная бисерна строфа: *О, трепетлика будна, безсъние добро!*

Корона изумрудна,

кора като сребро.

Но над всички тези и други стихотворения, достойни за всяка поетична антология, се извиси-ва „Понтийска елегия“. Според мен това е класика, която се родее с най-високите образци в българската поезия. Само „Понтийска елегия“ да бе написал, и само „Евгений Онегин“ да бе превел, Григор Ленков пак щеше да присъства в златните страници на българската словесност. Така, както животът му се вписва в златната книга на нашата съвременност. И аз съм убеден, че с поставянето на този паметен знак, който бе осъществен по идея на съпругата му Цвета и дъщеря му Горяна, и с благородната съпричастност на Столична община, той ще продължи да присъства между живите

като възрожденска личност, като талантлив поет и неповторим преводач. И като „Конникът“ от своите юношески години, „от шеметния бяг опиянен“, ще продължава да препуска към свещените пространства на безсмъртието...

НАДЕЖДА

На Григор ЛЕНКОВ

Един поет си тръгна много рано, един поет със слънчева душа. И всичко светло, хубаво, мечтано с последните му стъпки оглуша.

Изчезнаха зад хълмите конете, с които той препускаше в зори. И звънките тръби на ветровете заглъхнаха в бездънни пещери.

Сълзи от белите брези се ронят, не пеят птици, не шумят жита. И само глухо тътне небосклонът от траурния грохот на пръстта.

По бузите ни мъката се счежда, душите ни се пълнят с леден мрак. Но зрее в този мрак една надежда, че той при нас ще се завърне пак.

Любвеобилен, трепетен, сърдечен, с походка плавна, с къдрава коса, ще се завърне като стих, изсечен върху самите вечни небеса!...

1985 Матей ШОПКИН

Неповторимият Радичков

85 години от рождението и 10 години от смъртта на нетрадиционния български творец

Йордан Радичков

Йордан Радичков заема уникално място в българската литература и култура. Ненадминат майстор на късия разказ и неподражаем драматург, представител на магическия реализъм, той е едно от емблематичните имена в новата българска литература, отличаващ се със самобитния си стил и запомнящите се „крилати“ фрази.

Талантливият писател е роден на 24 октомври 1929 год. в с. Калиманица, Монтанско. Той е творец, за когото не важат правилата и традициите в литературата, създател е на алтернативите. Затова неговото творчество е обект на изключителен интерес. И никак не е случайно, че е номиниран два пъти за Нобелова награда за литература. Неговите произведения са преведени на над 37 езика, издадени са в над 50 страни по света. „Когато споменем името му, пред нас като кълбо изплува един пътър, фантастичен, реален, абсурден, жив свят – изключително български, наш свят“.

В прозата на Радичков се дочуват далечни гласове, избликват древни образи, появяват се поверия, митове, представи, идващи от хилядолетния народен живот. И с някаква „карнавална стихийност и пъстрота“

те се смесват с нови явления и представи, с плодове и горчилките на цивилизацията. Сякаш за да извлече от небитието своето потопено под водите родно село, писателят създава в духа си въображаемото село Черказки и на негова територия разгръща своя специфичен радичковски сюрреалистичен свят.

„Надарен с метафорично мислене, той гледа на човека и света с привидно наивния поглед на дете, и вижда великото и възвишеното в баналните, смешните, дребните неща, разкрива абсурда, характерен за доста човешки дела.“

Съзнанието на читателя е обхванато от един изключителен хуманизъм, свързан с възшебното битие на обикновения човек, където оригинално се пресичат два свята – на материалното и магическото. А оттам изплуват причудливите образи на верблюд и всевъзможни създания, плод на безграничната фантазия на твореца.

Многолик, многозначен, магичен, светът на Радичков е едно дишащо битие.

Той въвежда „суматоката“ като ключова дума в прозата си и около нея създава невероятни истории, изпълнени с абсурди, с измислици,

с трагикомични ситуации.

„Суматоката изключва равномерното движение по права линия, рязкото разграничение между минало и настояще. За писателя битието е в динамични и непридвидими изменения; то е упояващо и унищожаващо, но винаги интересно.“

В жанрово отношение прозата на Радичков е в широк диапазон – многолика и завладяваща. В нея се редуват очерци, анекдоти, фейлетони, притчи, разкази, новели, повести, романи. Но писателят е в стихията си със своите фантазмагорични предания, вярвания и „страшни“ истории. С тях той разкрива един чуден свят, в който читателят се пренася с удоволствие и любопитство. „Барутен буквар“, „Всички и никой“, „Ние, врабчетата“, „Плява и зърно“, „Как така“, „Малки жабешки истории“ са само малка част от произведенията на Радичков.

Разказите му са свързани помежду си с внушението за отваряне на хоризонти пред човешкия поглед, за преобръщането на видимата йерархия – небето е свалено върху искрящата снежна земя, самата земя е уподобена на небе, осеяно от светлини.

В „Свирепо настроение“, а и в другите книги с разкази на Радичков, природата присъства не във веществения си облик, а като изразител на духовните измерения на душата. Природното във всичките му форми се отъждествява с човешкото.

Във „Верблюд“ повествователят установява всеприсъствието на верблюда – във времената, в галактиката, в пространството на старите черказки: дори „който може да погледне в слънцето, ще види в неговото око верблюд.“ Верблюдът винаги стои в „ъгълчето на око“, за да държи будно човешкото съзнание и да не потъва то в ограничените всекидневни обяснения за живота.

„Радичков е немислим като писател във от постоянното му учудване от

живота, от магията на съществуването. При него всичко е интересно и всичко е безгранично.“

Прозата му е оцветена в прекрасни багри, в нея бликат жизнерадост, тържественост, празничност.

„Ту трагическа, ту комическа, тази празничност е породена от писателското желание да разказва „красиви приказки на човечеството“.

А те са умело преплетени с иносказанието, и с вижданията на автора за живота – сложен и несправедлив. Затова и самият Радичков признава в „Ноев ковчег“ : „Аз и досега не знам дали животът се е получил и ще може ли един ден изобщо да се получи.“

От това свое „незнание“ той прави „опитите си за летене“ в пространствата на мечтата и фантазията. И се опитва да разгадае същността на света, представен като творение на бога и сатаната.

„Писателят знае, че никога няма да проникне докрай в тайните му, още повече че и сам създава свои тайни. По този начин той примама читателите по пътищата на героите и размишленията си.“ И те тръгват – в „Опит за летене“ тяхното желание да се издигнат над Аврамови колиби, т.е. над властта на дребното и нищожното, е своеобразен подвиг. Едни от тях попадат на вълк, други – на баражен балон, трети на круша дивачка, от която не може да се слезе поради охрана от побесняло куче, та се изкарва на нея четири годишни времена, или целия цикъл на човешкия живот. „Лазарица“ / Героите в „Суматоха“ са персонафикации на определени нравствени същности. На Араламби „араламбенето“ му е стихията, джанбазите се надлъгват и наддумват. Всеки прилича на пъстра кукерска маска, а изненадата докрай съпровожда разкриването на всеки образ.

Посетителите на селската кръчма от „Януари“ са мъдrecи, своеобразни философи, които се считат задължени да мислят и за собственото си битие, както и за това на цялото село – странно, причудливо, но и егоистично поведение, разкрито от Радичков с хаплива ироничност.

В „Ние, врабчетата“ птичий свят представя цяло човешко общество, което „тайнственото око на всемира

наблюдава и дебне какво прави.“

А в „Образ и подобие“ е разказана притчата за властника и последиците от неговото скудоумно владичество.

Това е Радичковият театър – пъстро зрелище и празнично тържество на човешкия дух, изпълнено с мъдрост и поезия.

„Йордан Радичков внесе на сцената живия, езически дух на търсенето и типично българското любопитство към живота и света.

Той дръпна завесата на тайнственото

и мистичното и го замени с високия и увлекателен човешки смях.

Той изрази всичко това чрез един език, в който звучат забравени народности думи, пълни с мелодиката и красотата на народното езиково творчество, с онази музика, която сякаш преди Радичков беше отдавна заглъхнала. За да се превърне и митът в част от реалното съзнание на човека.“

Снежана Таскова

Думите на Радичков:

„Човек е дълго изречение, написано с много любов и вдъхновение, ала пълно с правописни грешки.“

„Трудните уроци са по-мъдри и по-благодарни за човека от лесните – това сам съм го изпитал и го знам от опит. Лесният урок се усвоява с леснина и от него почти нищо не научавате. Трудният урок иска много пот, но пък като усвоите урока, за цял живот ще ви държи влага.“

„Ако вие, деца, някъде по пътя си срещнете птича перушина, недейте я отминава. Повдигнете я от земята и я пуснете да полети и тя ще ви бъде много признателна. Защото една птица може да бъде мъртва, но перата ѝ са винаги живи. Недейте отминава нашата птича перушина, недейте отминава спомена на нашия живот, а го съживявайте!“ („Ние, врабчетата“)

„Дано бог ни запази от чужди държави! Какво биха казали чуждите държави: Нямате ли си вие държава да хвърчите из нея, ами сте се юрнали, ще кажат, да хвърчите по нашите държави!“ („Опит за летене“)

„Много често съм се замислял как да убием мухата и трябва ли да изтребваме всички мухи? Ако един човек е за женене, да се жени, защото няма начин да изтреби мухата в себе си; той само ще страда от гъдела на тая муха, без да може да се спаси от нея. Понякога си мисля дори, че някаква муха е завъртяла главата на Галилей, за да каже, че Земята се върти. Пък Земята наистина се върти.

Трябва ли тогава да убием мухата!“ („Убий мухата!“)

„– Всяка работа е такава. Като я хванеш, не можеш да я оставиш на средата на пътя.

– А бе аз знам, че е така. Ама то туй не е като жена да я хванеш, пък да не я изпускаш.

– То и жената не е чак толкова сигурна – каза братът на Петър Маринков. – Като сапуна е тя.

– Не знам дали е като сапуна. Пък може и като сапуна да е.

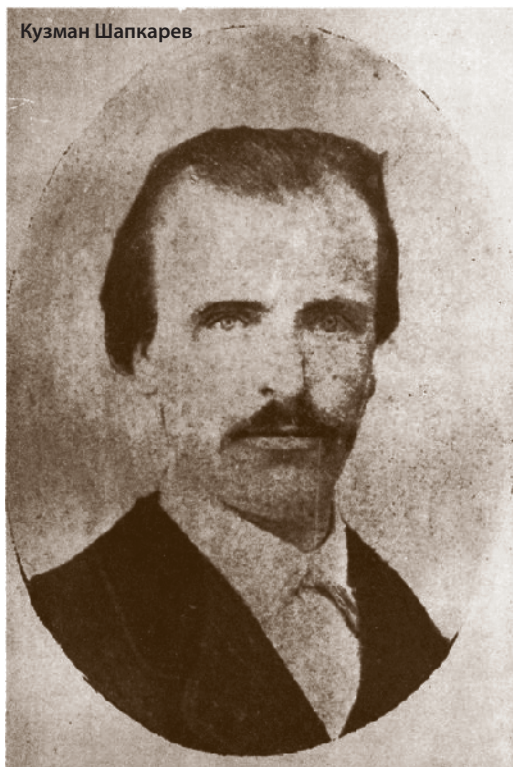
– Същата е – каза братът, който, макар и позастарял, още не бе женен, но бе имал работа с една жена и тъкмо заради това мислеше, че познава жените.

– Не виждаш ли, че сапунът, когато най-добре го стискаш, най-лесно се изплъзва из ръцете ти. Колкото повече го стискаш, толкова повече се изплъзва.“ („Свирепостта“)

„Есента баща ми умря и тогава аз продължих да сея лъвовете в нивата и да жъна зайци от нея. Съседите известно време се смяха, че сея лъвовете, а жъна зайци, но после престанаха да се смеят и взеха да ме гледат накриво. Откъде-накъде, викаха те, ние ще сеем леща, а той ще сеи лъвовете! Той да не би да е по-горе от нас! За да угодя на съседите, се отказах от лъвовете и почнах и аз да сея леща. Тогава те почнаха да се смеят и да говорят зад гърба ми, че не става човек от мене. Баща му, викаха те, сееше лъвовете, а тоя седнал да сеи леща. Тогава разбрах, че не трябва да слушам съседите. Сей лъвовете, милостиви читателю, та макар и да жънеш зайци! Може би един ден съдбата ще те възнагради и сред мършавите зайци в твоята нива ще те срещне спокойно лъвът. Бог да те благослови!“ („Домашна тетрадка“)

„Пазете българщината в Македония“

180 години от рождението но Кузман Шапкарев (1834–1909)

Кузман Шапкарев

с Димитър Миладинов, тогава главен учител в местното елинско училище, а чрез него и със Стефан Веркович, който обикаля околните селища и събира народни песни. Запознанството с тях предопределя по-нататъшните занимания на родолюбивия младеж. Понеже не успява да получи назначение за учител в града, К. Шапкарев, заедно с вуйчо си се връщат в Охрид през 1854 г. Там двамата откриват частно училище, което се радва на голям успех. С това свое благородно начинание те си навличат омразата на гръкоманите в града. Затова частното училище има кратък живот.

През 1856 г. К. Шапкарев става учител в Струга. По примера на Д. Миладинов той въвежда българския език и български буквари в преподаването.

По време на 3-годишния си престой в Струга К. Шапкарев се запознава с бъдещата си съпруга, Елисавета Миладинова, дъщерята на Димитър Миладинов. Младият учител продължава преподавателската си дейност в Охрид, където е близък помощник на своя тъст. След арестуването на Д. Миладинов К. Шапкарев прави постъпки за неговото освобождение, отправя апел към Г. Ст. Раковски за помощ. Неговите усилия не само че остават безрезултатни, но с тях той си навлича омразата на гръцките първенци в Охрид. През 60-те, 70-те и 80-те години, с известни прекъсвания, К. Шапкарев е учител в Струга, Прилеп, Кукуш, Битоля, Охрид и Солун. За своята учителска дейност, продължила 30 години, той разказва с нескрит възторг в своята автобио-

графия „Материали за историята на българщината в Македония от 1854 до 1884 г.“ Съзнавайки необходимостта от учебници за българските училища, К. Шапкарев подготвя и издава редица учебни помагала: „Български буквар“ (1866), „Голяма българска читанка“ (1868), „Майчин език“ (1874) и др. В тази връзка българският фолклорист прокарва идеята за обединение на двете главни български наречия – горнобългарското и македонското в общ български литературен език.

Публицистът Кузман Шапкарев

По време на престоя си в Солун през 80-те години К. Шапкарев получава предложение да стане заместник-редактор на проектирания български вестник в града „Новини“, но начинанието не се реализира. Независимо от това, за известно време той се занимава и с публицистична дейност – за това свидетелстват многобройните дописки в популярните тогава вестници и списания – „Цариградски вестник“, „Дунавски лебед“, „Право“, „Македония“, „Гайда“, „Читалище“, както и кореспонденцията с Г. Ст. Раковски. През 1864 г. К. Шапкарев помества статия в браилския в-к „Българска пчела“ за борбата на охридчани против гръцкото духовенство. Поначало той е доста критичен към гръцките духовници и в своята автобиография не спестява нападите си срещу тях.

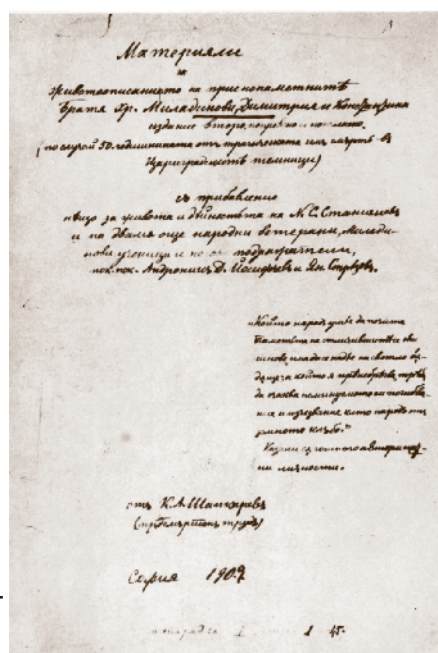
Фолклористът Кузман Шапкарев

Освен на учителското и журналистическото поприще, К. Шапкарев се изявява и в областта на фолклористиката. Интересът му към българския фолклор се появява под влияние на средата, в която живее – фолклорните традиции в семей-

Учителят Кузман Шапкарев

Бележитият български фолклорист е роден на 1 февруари 1834 г. в гр. Охрид. Първоначално учи в местното гръцко основно училище, а впоследствие при вуйчо си Янаки Стрезов, дългогодишен учител в Македония. През 1850 г. по настояване на вуйчо си К. Шапкарев отива да учи кожарство при местен занаятчия. Изгонен от майстора си, младежът започва работа като учител. Само след една година обаче отново се връща към занаятчийството. След три години Я. Стрезов изпраща племенника си в Битоля да продължи образованието си. Там той усвоява взаимноучителната метода (т. нар. Беллаканстерска система). Именно в Битоля, благодарение на вуйчо си, К. Шапкарев се запознава

ството му са били много силни. В детството си К. Шапкарев е слушал от майка си, баща си и баба си Арса Стрезова народни песни, приказки, предания, пословици, гатанки. През 1854 г. любознателният младеж случайно намира у вуйчо си тетрадка с български народни песни. К. Шапкарев е едва 20-годишен, когато започва да записва фолклорни материали. Тази идея се засилва, след като в ръцете му попадат издадените от братя Миладинови и Стефан Веркович сборници с народни песни на македонските българи и му служат за стимул в това благородно начинание. В продължение на десетилетия К. Шапкарев събира стари български книги, записва български народни песни, приказки, исторически легенди, пословици и гатанки, описва българските народни обичаи и костюми както от различни краища на Македония (Охридско, Дебърско, Кичевско, Битолско, Прилепско, Костурско, Леринско, Воденско, Дойранско, Кукушко, Солунско), така и от останалите български земи – Сливенско, Котленско, Старозагорско, Врачанско, Софийско. К. Шапкарев продължава своята книжовна и фолклористична дейност и след Освобождението. Централно място в дейността му заема обработката на намерения етноложки и фолклорен материал и издаването му в един сборник. През 1884 г. заминава за Пловдив

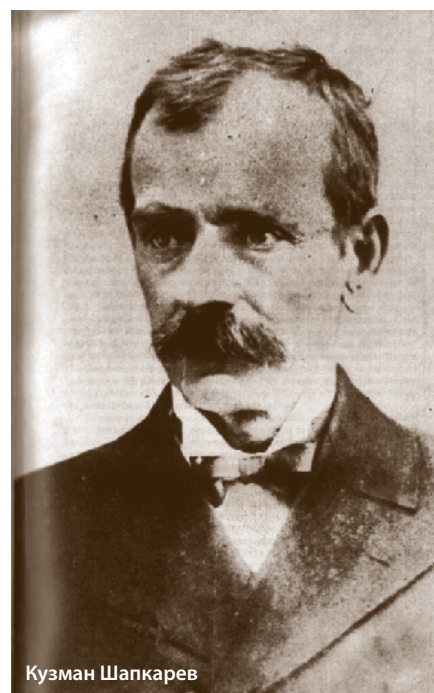

Заглавна страница от ръкопис на второто издание на книгата на братя Миладинови

да потърси финансова помощ от правителството на Източна Румелия, но получава отказ. С тази цел той се обръща и към други български институции (Министерство на народната просвета, Българското книжовно дружество), към български и чужди интелектуалци (проф. Марин Дринов, проф. Иван Шишманов, благодателя на братя Миладинови Йосиф Щросмайер) с молба да му бъде оказана финансова помощ. В писмо до М. Дринов К. Шапкарев подчертава колко важно е събраните материали „да се издадат сега или никога“, защото това е делото на неговия живот: „Ако ме сполети такова нечакано счастье, аз, вярвайте ми..., ще хвъркна от радост...“. В друго писмо до М. Дринов К. Шапкарев обяснява основната причина за издаването на сборника – желанието да убеди останалия славянски свят в българския характер на Македония и по този начин да се парират териториалните претенции на сърби и гърци спрямо този регион. Вероятно за да бъде по-убедителен, К. Шапкарев изпраща на М. Дринов три свои книги, които успява да издаде: „Русалии“ (1884), „Материали за животописанието на Братя Миладинови“ (1884) и „Сборник от народни старини“ (1885). Според някои български изследователи, макар че двамата не са се познавали лично, К. Шапкарев е бил дълбоко впечатлен от ерудицията на М. Дринов и авторитета му на учен в областта на славистиката.

При подготовката на сборника К. Шапкарев е без постоянна работа. Накрая Константин Стоилов го назначава за нотариус в Сливен, но К. Шапкарев не се задържа дълго на тази длъжност и в следващите две години е назначаван за мирови съдия в Сливен, Стара Загора, Враца и Ботевград. Упование на К. Шапкарев дават писмата на Марин Дринов от Харков, в които българският историк му обещава лична финансова помощ, както и да ходатайства пред Славянското благотворително общество и Географското общество в Санкт Петербург да подпомогнат издаването на песните му.

В периода 1891–1892 г. неговият „Сборник от български народни умотворения“, вижда бял свят, бла-

годарение на финансовата подкрепа на М. Дринов, Ив. Д. Шишманов, Евлоги Георгиев, на материалната субсидия на българското Министерство на народната просвета и на един частен печатар в София. Сборникът представлява изключително богат и колосален труд, състоящ се от три части: 1) песни; 2) приказки, гатанки, пословици; 3) обичаи и обреди. В сборника са включени около 1300 песни (техният брой е два пъти повече от тези в сборника на братя Миладинови), над 1000 пословици и поговорки, 480 гатанки, близо 300 приказки – една от най-богатите сбирки на приказки. За неговите приказки висока оценка дават учени като Т. Флорински и Иржи Поливка. В сборника К. Шапкарев дава сведения и за 123-мата български народни певци и разказвачи, които са били основен източник на информация.

След пенсионирането си К. Шапкарев живее известно време при брат си в Самоков, а през 1905 г. се премества в София. Последните години живее в лишения – отпуснатата му при Стефан Стамболов пенсия е намалена наполовина при следващите правителства. Умира на 18 март 1909 г.

д-р Красимира Мархалева
по материали от
автобиографията на К. Шапкарев
и сп. „Македонски преглед“

С указ на президента Росен Плевнелиев, считано от 6 август 2014 г., бе назначено служебно правителство, което е деветдесетото правителство на България, наричано още правителство на проф. Георги Близнашки или кабинет „Близнашки“.

До служебно правителство се стигна след подадената оставка на кабинета „Орешарски“. Вследствие от общо решение на парламентарно представените партии по време на консултации при президента, проведени на 27 юни 2014 година, 5 октомври бе определен за дата на предсрочни избори.

Българката Кристилина Георгиева ще бъде заместник-председател и еврокомисар по бюджет и човешки ресурси в бъдещата Европейска комисия, събщи председателят на ЕК Жан-Клод Юнкер.

Георгиева показва безпогрешна служба в досегашната комисия и изгради впечатляваща мрежа от международни контакти, отбеляза Юнкер. На новия си пост българският представител в ЕК ще следи генералните дирекции по бюджет, човешки ресурси, преводи, Европейската служба за борба с измамите (ОЛАФ), както и службите по разплащанията и назначенията, по инфраструктурата и логистиката. Нейна отговорност ще бъдат Европейската служба за подбор на кадрите и Европейското училище за администрацията. Георгиева ще отговаря за 30000 служители и бюджет от 140 милиарда евро. Тя беше номинирана от служебното правителство на Георги Близнашки.

ЦИК събщи, че за предсрочните парламентарни избори на 5 октомври има рекорден брой избирателни секции в чужбина – 427 в 59 държави.

На изборите през 2013-а година секциите бяха 227. Както и на предишни избори, така и на предстоящия вот, най-много избирателни секции зад граница има в Турция, където са разкрити общо 136 секции, в 85 населени места, обясни говорителят на ЦИК Александър Андреев, цитиран от БНР и БТА. В САЩ българите ще могат да упражнят правото си на глас в общо 42 секции, а в Испания и Великобритания има открити съответно – 41 и 40 секции. Избирателните секции в Германия – 19, а в Чехия – две: в Прага и в Бърно.

Опустошителни наводнения зляха България през август и септември.

Три души загинаха в наводненията, причинени от проливните дъждове на шести септември. Най-пострадали са областите Бургас, Стара Загора и Хасково. Два дни преди това бе наводнена и Берковица. На 17 септември порой зля десетки домове в Пловдивско и Пазарджишко. Наводнения имаше и в Софийска област. Бедствено положение беше обявено в хисарските села Кръстевич и Красново. Евакуирани бяха част от хората в Красново заради преливащ язовир, както и жителите на пострадалото вече през 2012 г. с. Бисер. В началото на август двама души загинаха и 800 бяха евакуирани вследствие на потопа, злял град Мизия. Двама души загинаха и в габровското село Враниловци.

В Мизия бяха наградени 15 доброволци, проявили изключителна доблест и себеотрицание по време на голямото бедствие.

Те бяха отличени с почетни медали и грамоти от Министерството на вътрешните работи. Отличени бяха и шестима полицаи, проявили висок професионализъм в нощта на бедствието.

България ще получи 6 на сто от стойността на щетите от наводненията като помощ от Брюксел,

събщи пред Дарик радио вицепремиерът и министър по управление на европейските фондове Илияна Цанова. По думите ѝ все още в апликационната форма не е включено искане и за щетите в Мизия, защото те още не са оценени.

Българката Мина Андреева ще бъде един от тримата основни говорители на Европейската комисия с председател Жан-Клод Юнкер.

Това събщи на пресконференция Юнкер при представянето на своя екип.

Тя е дъщеря на журналиста Александър Андреев, шеф на българската секция на радио „Дойче веле“. Родена е през 1983 г. Досега Андреева бе говорител на еврокомисаря по правосъдието и основните права Вивиан Рединг. Андреева бе първата и единствена българка сред говорителите на ЕК при председателството на Жозе Барозу, припомня БТА.

Малкият габровец Мартин Копчев спечели най-високото отличие в скалата на престижното състезание Prize – т. нар.

„Австралийско кенгуру“, за 2014 г., пише в „100 вести“. Решил е 29 задачи от общо 30 – на английски език, за 60 минути и е събрал 132 т. от 135 т. възможни. Отличието е единственото в тази възрастова група 3MP – 26

деца и 4MP – 49 деца. Постигнатият Percentile rank от Мартин е 98%. Негов ръководител е Росица Коева. Мартин е ученик в IV клас от НУ „Васил Левски“ – Габрово, лауреат е на Голямата награда на Фондация „Димитър Бербатов“ за 2013 г. в категория „Наука“ I–IV клас.

За първите 7 месеца на годината българите зад граница са изпратили общо 519,9 млн. евро.

Емигрантите връщат в страната повече от обявяваните средства, защото централната банка отчита само паричните преводи по банков път или чрез компаниите за парични преводи. За разлика от емигрантските преводи, чуждите инвестиции намаляват – за седемте месеца на тази година те са общо 825,3 млн. евро. През същия период на 2013 г. са били малко над 1 млрд. евро. Най-много са инвестициите от Холандия – 368,4 млн. евро, Австрия със 116,9 млн. евро и офшорните Британски Вирджински острови с около 66 млн. Евро. „Труд“

Пловдив ще бъде кандидат за „Европейска столица на културата“ – 2019.

Градовете, които стигнаха до финалния етап бяха Велико Търново, Варна, Пловдив и София. Основните принципи при оценяването на предложената културна програма от градовете – кандидати са следните: тя да привлича гражданското участие, чуждестранните туристи, както

и да стимулира европейското културно сътрудничество. Концепцията „Пловдив заедно“, с която Пловдив бе класиран на първо място, си поставя амбициозната задача чрез културата да се обединят хората от различните поколения, етноси и вероизповедания в града и целия Южен централен район, информира Радио Пловдив. **Номинацията на Пловдив ще бъде официално потвърдена от Европейската комисия през май 2015 г.**

България заема първото място в ЕС по ранно напускане на училище, като средната възраст на напускане е около 14.3 години.

Това показват резултатите от проучване на социологическата агенция „Медиана“, извършено по поръчка на евродепутата Ивайло Калфин и на Делегацията на българските социалисти в Европейския парламент. 91% от анкетирания пълнолетни смятат, че средното образование трябва да дава професионална квалификация.

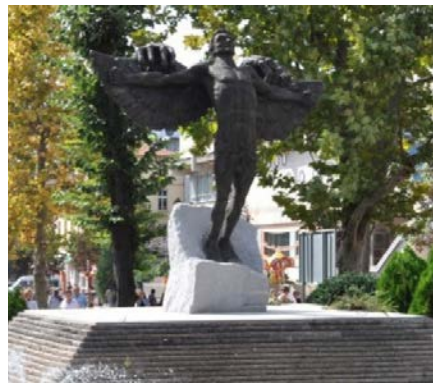
Столичният общински съвет прие в София да бъде поставен паметник на цар Самуил (997–1014).

Той ще се извисява до пилоните на храма „Св. София“. Конкурсът за облика на монумента беше спечелен от скулптора Александър Хайтов и ландшафтните архитекти Мария и Росен Гуркови. Най-вероятно

паметникът ще бъде поставен на 6 октомври, когато се навършват 1000 г. от смъртта на българския владетел, съобщи в „Дневник“.

В Хасково вече се издига паметник на завистта.

Бронзовият 3-метров монумент е наречен от своя автор – скулптора Господин Тенев-Гуспата „Българския Икар“, пише в „Стандарт“. Направен е по идея на кмета на Хасково Георги Иванов. Монументът представлява Икар, който се опитва да излети, но две ръце, идващи от нищото, се опитват да пречупят крилете му. Според автора паметникът „не е направен, за да се слагат цветя на него, а за пречистване на душите. Всеки има правото да се разпознае“.

Село Песочница в община Берковица е първото „IT село“ в България.

То кани компютърни специалисти от цялата страна и от чужбина да се заселят там. Селото се намира на 4 км. встрани от главния път между Берковица и Монтана. Общината в Берковица иска да реализира идеята на програмиста от Варна Иван Куков за „IT село“, в което да живеят компютърни специалисти, ценящи природата ни, съобщи БТА и bTV. „В Песочница е осигурена оптична интернет-връзка. Там сега живеят само 16 души, но празните къщи са много“, отправи поканата кметът на Берковица Димитранка Каменова. Според нея могат да се заселят 40–50 млади двойки програмисти, които работят за компании от целия свят от домашния си компютър. Проектът IT село започва с ремонт на храма „Св. Георги Победоносец“ – църквата на село Песочница.

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazražďane/ Vocolova 3/120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

За контакти:

o.s. Vazražďane
Vocolova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Българи брой 3/2014

Издател:
Гражданско сдружение „Възраждане“,
Americká 28, 120 00 Praha 2

Адрес на редакцията:
Vocolova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер
в Министерството на културата на
Чешката република: E 13282

Главен редактор:
Мария Захаријева

Редакционен екип:
Красимира Мархолова, Васил
Самоковлиев

Сътрудници:
Снежана Таскова, Пламен Тотев,
Деян Енев, Стефан Кисъв, Даниела
Горчева, Румяна Георгиева, Татяна
Борисова, Минка Генчева, Катерина
Ненкова, Луиза Станева, Сирма
Зидаро-Коунова, Светла Болчева,
Леда Аврамова, Златна Костова,
Румяна Кирилова и Галина Тодорова

Дизайн: „Макс“ студио

Година 13, брой 3/2014

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 29. 9. 2014

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопиран или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazražďane o.s.

Balgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky

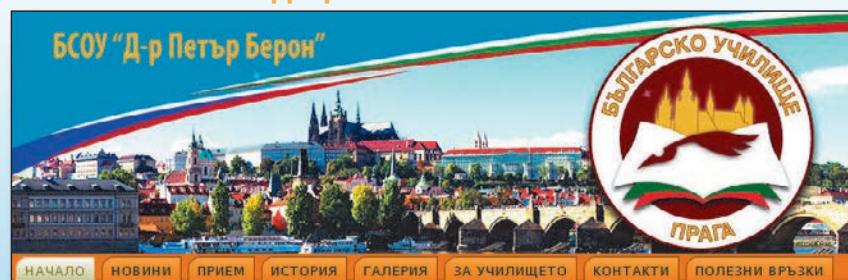
Balgari 3/2014

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocolova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XII
Periodicita: 6
Náklad: 600 výtisků
Místo vydávání: Praha
Číslo vydání: 3/2014
Den vydání: 3. 10. 2014
Evidenční číslo: MK ČR 13282
Vydavatel: Vazražďane, Americká 28
120 00 Praha 2, IČO 26544229

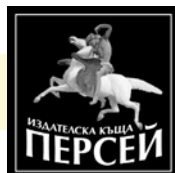
Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Подари на любим човек

Книги от съвременни български автори

ДА ТЕ ЖАДУВАМ

антология на българската любовна лирика
+ CD с популярни песни като „Незабравя“, „Горчиво вино“, „Иване, Иване“ и др.

Стихове на Хр. Ботев, П. Яворов, Д. Дебелянов, Н. Йорданов, Е. Евтимов, Бл. Димитрова, Ст. Пенчева, Л. Левчев, Ал. Геров, Д. Дамянов, М. Петкова, Ст. Цанев, Иля Велчев, К. Донков и др. **220 КѢ.**

ОБИЧАМ ТЕ

антология на световната любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на Вана Костова, „Шик“, братя Аргирови, „Тоника“, Веселин Маринов и др.

Стихове на Шекспир, Бърнс, Петрарка, Вийон, Хайам, Пушкин, Лермонтов, Есенин, Лорка, Шели, Гьоте, Бодлер, Емили Дикинсън, Хайне и др. **220 КѢ.**

СВЕТЪТ Е ЗА ДВАМА

антология на световния любовен сонет

+ CD с популярни любовни песни на Орлин Горанов, Богдана Карадочева, Тони Димитрова и др. Вижте как Данте обезсмъртява в сонети своята Беатриче, Петрарка – своята Лаура, а Шекспир – тайнствената смугла лейди. 128 сонета на прочути поети от цял свят. **220 КѢ.**

САМО ЗА ТЕБ

антология на българската женска любовна лирика
+ CD с популярни любовни песни на „Мери Бойс Бенд“, Нели Рангелова, Силвия Кацарова и др.

Стихове на Дора Габе, Елисавета Багряна, Станка Пенчева, Блага Димитрова, Маргарита Петкова, Петя Дубарова, Надежда Захаријева, Вана Петкова, Камелия Кондова и др. **220 КѢ.**

И СЕНКИТЕ НИ ТИХО ЩЕ СЕ СПЛЕЯТ

Пенчо Славейков/ Мара Белчева

Мара Белчева е истинска икона на своето време. 23-годишна е, когато остава вдовица. В нея е влюбен самият княз Фердинанд, но тя избира поета Пенчо Славейков. Любовта им, драматична и неповторима, е документирана в стихове, писма и спомени, събрани в тази книга. **160 КѢ.**

ПОДСВИРКВАЙКИ - КЪМ ГОЛГОТА

Маргарита Петкова

Изданието е спечелило конкурс на МК. Най-новата стихосбирка на голямата българска поетеса, чиито стихове са изпяти от известни български певци. Общите мотиви, както и ироничният, хаплив и мъдър почерк на авторката спояват творбите в книгата и я правят единна. *С мека подв.* **70 КѢ.**

ЛЮБОВНИ ПЪТЕКИ

Весела Антонова

Вълнуващи човешки истории за неведомите пътища на любовта и съдбата. Авторката (виден юрист, водила е преговорите по присъединяването на България към Европ. съюз) в продължение на 10 години пише тези новели, които са в стила на добрата българска класика, с интригуващи сюжети и прекрасен език. **120 КѢ.**

КРЪВ

Александрина Железова

„Кръв“ е първият български роман в традицията на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“. След тежка автомобилна катастрофа животът на едно момиче се обръща с главата надолу. Тя има кошмари, които се оказват поглед в бъдещето. Срещата ѝ със загадъчен млад мъж ѝ помогне да проумее дарбата си. **140 КѢ.**

ДУША

Александрина Железова

Дара притежава необикновена дарба, към която се стремят различни сили. Когато тя се оказва на прага между живота и смъртта, непознат демон обсебва тялото ѝ, а душата ѝ се оказва затворена в паралелно измерение заедно с тази на загадъчния ѝ любим Евиан. **120 КѢ.**

КОЕТО Е БИЛО И ЩЕ БЪДЕ

Симеон Хаджикосев

Книгата е художествен разказ за действителни факти и наблюдения на автор, който споделя любопитни истории за известни български писатели и разказва за политически игри и манипулации във времето, което те кара да се чувстваш вътрешен емигрант в собствената си родина. Сладкодушно и увлекателно четиво. **100 КѢ.**

МАРКОВИ ОБУВКИ

Валя Василева

Авторката създава живи, реални образи, разказва за общочовешки стремления като домогването до пари и власт, влияние, слава и признание, за вечни теми като смъртта, любовта, райт, адът, щастието, човеколюбието. Разказите ѝ са белязани от тънко чувство за хумор. **60 КѢ.**

ОТЕЦ ПАИСИЙ ОБИКАЛЯ ОЩЕ

Евтим Евтимов

„Нелюбовните“ шедьоври на поета, но пропити от любов – към всичко онова, което ни прави българи и хора. Стихотворенията в тази книга ребром поставят пред всеки от нас въпроса: „Дали съм българин или не съм?“, като и до днес проверяват българската кръв и отговорност пред бъдещето. **70 КѢ.**

Книги за деца

ПОДАРЪК ЗА ДЯДО КОЛЕДА

Романьола Мирославова

Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Коледа и Нова година в изпълнение на детски вокални групи. **60 КѢ.**

ТОРБА ПРИКАЗКИ

Ш.Перо, Братя Грим, Андерсен, В.Хауф, О. Уайлд, бълг. народни приказки. С цветни илюстрации **120 КѢ.**

ТОРБА БАСНИ

Басни на Езоп, Лафонтен, Крилов, Лесинг и Петко Славейков, адаптирани за деца. С черно-бели ил. **90 КѢ.**

ЧЕСТИТА БАБА МАРТА

Романьола Мирославова

Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Баба Марта, Цветница, Великден, Гергьовден и други пролетни празници. Книгата е илюстрирана с цветни рисунки на проф. Иван Гонгалов. **60 КѢ.**

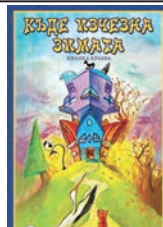
ВЕЩИЦАТА И НЕЙНИТЕ ДЕЦА

Версии на библийски, исторически и съвременни сюжети: Каин и Авел, Ромул и Рем... **60 КѢ.**

КЪДЕ ИЗЧЕЗНА ЗИМАТА

Повест за деца от всички възрасти. Когато Зимата забрави да пристигне, тогава наистина е необходимо Чудо. **70 КѢ.**

„Махала“ Благай, намираща се около извора на р. Буна,
е в списъка на културното и архитектурно наследство на ЮНЕСКО